
Models i polítiques per a escoles i xarxes de centres desavantatjats: experiències internacionals

Anuari de l'Educació a Catalunya 2026

Neus Martí

Models i polítiques per a escoles i xarxes de centres desavantatjats: experiències internacionals

Neus Martí

Models i polítiques per a escoles i xarxes de centres desavantatjats: experiències internacionals

Neus Martí

Neus Martí. Especialista en avaluació de polítiques públiques, amb experiència en plans i programes de desenvolupament sostenible, igualtat de gènere i ampliació de capacitats. Col·labora amb administracions, centres de recerca i organismes internacionals, i és col·laboradora externa d'IVALUA.

© Fundació Equitat.org, 2026
Girona, 34
08010 Barcelona
fundacio@equitat.org
www.equitat.org

Creiem que el coneixement s'ha de compartir. Per això fem servir una llicència Creative Commons Reconeixement 4.0 Internacional (CC BY 4.0), llevat que en algun material indiquem el contrari. Us animem a copiar, redistribuir, remesclar o transformar i crear els continguts propis d'aquesta publicació, per a qualsevol finalitat, inclosa la comercial. Només us demanem que reconegueu l'autoria de la creació original.

Primera edició: juny de 2026

Autoria: Neus Martí

Edició: Bonal·letra Alcompàs

Cap de publicacions: Anna Sadurní

Cap de projectes: Miquel Àngel Alegre

Disseny de la coberta: Relevance

Maquetació: Mercè Montané

Impressió: Martín Arts Gràfiques (Barcelona)

Índex

1	Introducció	1
2	Reptes dels centres d'elevada complexitat davant la persistent segregació escolar	2
3	Programes de suport a centres educatius desavantatjats en l'àmbit internacional	5
	Escoles Comunitàries o <i>Community Schools</i> , Estats Units	7
	Escoles Ampliades o <i>Extended Schools</i> , Irlanda del Nord, Regne Unit	9
	Xarxes d'Educació Prioritària o <i>Réseaux d'Éducation Prioritaire</i> (REP), França	11
	Territoris Educatius d'Intervenció Prioritària (TEIP), Portugal	13
	Programa d'Igualtat d'Oportunitats en les Escoles (DEIS), Irlanda	15
4	Elements estratègics dels cinc models	18
5	Palanques d'èxit dels models revisats	27
	Dotació de recursos econòmics suficients: la inversió com a palanca d'equitat	28
	Capacitació dels equips de centre: el repte de la formació integral i col·laborativa	29
	Integració de recursos i agrupament territorial de centres: la necessitat de governança en xarxa	31

Espais de coordinació intersectorial: la integració de polítiques públiques	32
Acompanyament per a un desplegament progressiu: orientació al monitoratge, avaluació i generació d'aprenentatges	33
6 Elements clau per al suport integral als centres educatius desavantatjats a Catalunya	35
Annex 1	
Característiques principals dels programes	42
Bibliografia	65

Índex de taules

1. Elements estratègics dels models internacionals analitzats	25
--	----

Introducció

La distribució desigual de les oportunitats educatives a conseqüència de la segregació en l'ecosistema socioeducatiu constitueix una limitació significativa del dret a l'educació per a una part important de l'alumnat de Catalunya. El desequilibri en la distribució de la complexitat social, la pobresa estructural i els processos migratoris, tant en el territori com entre centres educatius, originen una asimetria en l'experiència educativa i comprometen la qualitat i l'equitat dels resultats (Bonal i Verger, 2019; Fundació Jaume Bofill, 2022a; Síndic de Greuges, 2023).

Les mesures implementades en els darrers anys per donar suport als centres en situacions de desavantatge han permès ampliar recursos, reforçar les plantilles i desplegar iniciatives d'acompanyament específic. No obstant això, aquestes accions no han aconseguit reduir de manera efectiva els efectes de la segregació escolar. En aquest context, resulta pertinent analitzar experiències internacionals de suport a zones i centres educatius

en condicions de desavantatge, que presenten enfocaments diferenciats pel que fa a l'estratègia i els mecanismes operatius de desplegament (per exemple, en relació amb la definició dels criteris d'elegibilitat dels centres, els mecanismes de finançament addicional, les formes d'acompanyament professional o la relació entre els centres i l'administració educativa). L'estudi d'aquests models permet identificar elements i estratègies orientats a afrontar els efectes de la segregació, així com les palanques que contribueixen decisivament a la seva efectivitat i sostenibilitat.

Reptes dels centres d'elevada complexitat davant la persistent segregació escolar

La lluita per l'equitat educativa i la reducció de la segregació escolar s'ha consolidat com un dels eixos centrals de l'agenda política i social a Catalunya. La implantació de les polítiques compensatòries a Catalunya s'inicia amb el reconeixement oficial de les necessitats específiques dels centres d'alta complexitat. Aquest fet comporta que tant la tasca docent com l'atenció educativa tinguin característiques específiques en relació amb altres centres (Síndic de Greuges, 2022: 93). El sistema educatiu català ha reconegut formalment que l'exercici de la docència i la garantia de l'atenció educativa no són equiparables entre centres amb diferents nivells de vulnerabilitat socioeconòmica. Aquesta premissa ha conduït a la classificació dels centres segons el seu nivell de complexitat, cosa que justifica l'augment de la inversió i la dotació de personal docent i especialitzat per tal d'atendre de manera més adequada les necessitats educatives específiques de l'alumnat. Així mateix, s'han establert mesures de suport específiques per als centres catalogats d'alta i molt alta complexitat,¹ en resposta al **Pacte contra la Segregació Escolar** signat

1. Per exemple, programes d'acompanyament i formació del professorat enfocats en la gestió de la diversitat i l'atenció a les necessitats educatives especials per adequar els projectes educatius a contextos d'elevada complexitat, així com la dotació de materials, recursos tecnològics (p. e., eines digitals), que facilitin un entorn educatiu que fomenti la inclusió i l'èxit escolar.

l'any 2019. El Decret 11/2021, de 16 de febrer, relatiu a la programació de l'oferta educativa i al procediment d'admissió, s'aprova amb l'objectiu de possibilitar una distribució equilibrada de l'alumnat, reforçar els mecanismes de detecció i de reserva de places per a l'alumnat amb necessitats educatives específiques, i incrementar la corresponsabilitat dels centres en la lluita contra la segregació escolar.

Les anàlisis recents de la segregació educativa a Catalunya constaten que les mesures empreses han incidit en la millora de la distribució de les matriculacions en el període 2022-2025, si bé han estat estructuralment i quantitativament insuficients per generar processos de millora sostinguda en els centres que atenen el major volum d'alumnat vulnerable, la qual cosa obstaculitza la plena garantia del dret a l'educació en condicions d'equitat d'aquest alumnat (Síndic de Greuges, 2025a: 161-162).

Es destaca l'escassa dotació pressupostària aplicada als centres d'alta i màxima complexitat més enllà dels programes ja establerts,² així com la insuficiència en les dotacions de plantilles per atendre la complexitat educativa dels centres (Síndic de Greuges, 2022: 52-77). Aquesta careència es magnifica en l'àmbit de l'educació inclusiva, malgrat els avenços en el model (Síndic de Greuges, 2022:63). La insuficiència també s'observa en l'accés equitatiu a les activitats complementàries, sortides escolars i material didàctic per part de l'alumnat en condicions socioeconòmiques desfavorides (Síndic de Greuges, 2022:75; Fundació Jaume Bofill, 2024: 16).

La capacitat dels centres per desenvolupar una millora sostinguda es veu compromesa per l'alta inestabilitat docent que dificulta la consolidació dels projectes educatius (Fundació Bofill, 2025: 27-31). Entre el 2019 i el 2022, el 53% del claustre docent als centres de màxima complexitat va ser substituït (Fundació Bofill, 2025:28), fet que dificulta la capacitat de

.....
2. Actualment a través del Pla de Millora d'Oportunitats Educatives (PMOE) i del Programa de cooperació territorial per a l'Orientació, l'Avanç i l'Enriquiment Educatiu (PROA+).

millora dels resultats educatius. Finalment, les barreres estructurals sistèmiques continuen perpetuant la segregació, malgrat els avenços inicials. El manteniment de la matrícula viva reverteix els avenços en la distribució de la preinscripció, especialment en els centres d'educació secundària segregats. El 72% d'aquests continua rebent un excés d'assignacions al llarg del curs per la manca de places vacants en aquesta etapa i per l'absència d'instruments per enviar matrícula viva a centres més benestants (Fundació Bofill, 2024: 8-10). La manca d'obligació de la xarxa concertada d'aplicar mesures de redistribució fa que una part important dels centres segregats tinguin adjacent un altre centre sense gairebé alumnat vulnerable (Fundació Bofill, 2024: 9).

En definitiva, les polítiques orientades a reduir la segregació escolar, per si soles, no aconsegueixen dissoldre els factors de desavantatge que es concentren en un conjunt significatiu de centres. Per aquest motiu, resulta necessari ampliar l'anàlisi i examinar els programes de focalització i suport intensiu desplegats en altres països per mitigar els efectes estructurals de la segregació i reforçar la capacitat d'aquests centres per generar oportunitats educatives en contextos d'elevada complexitat. S'han escollit experiències que presenten trajectòries consolidades, un cert grau d'institucionalització i evidències disponibles sobre la seva implementació. Concretament, s'han analitzat les Community Schools dels Estats Units, les Extended Schools d'Irlanda del Nord, les Xarxes d'Educació Prioritària (REP/REP+) de França, el programa TEIP de Portugal i el programa DEIS d'Irlanda. Aquests casos han estat escollits perquè representen models diversos —tant pel que fa a la seva governança com a l'escala d'intervenció—, però convergents en l'objectiu de compensar desigualtats acumulades mitjançant estratègies integrals, focalitzades i orientades a la millora de resultats en entorns d'elevada complexitat.

La revisió d'aquests models ha permès identificar diverses palanques d'èxit tant en termes d'implementació com d'impacte en els resultats educatius. L'anàlisi comparada d'aquestes experiències ofereix referents

que poden contribuir a definir un nou horitzó d'intervenció a Catalunya, capaç de combinar polítiques de reducció de la segregació amb una estratègia sostinguda de millora educativa als centres que concentren més necessitats.

Programes de suport a centres educatius desavantatjats en l'àmbit internacional

L'anàlisi comparada de models internacionals de suport a zones i centres educatius en contextos de desavantatge permet identificar dues aproximacions diferenciades, fortament condicionades pels marcs de governança i per les característiques socioterritorials en què es despleguen. D'una banda, una aproximació que situa el centre educatiu com a unitat nuclear d'intervenció i transformació; de l'altra, un enfocament basat en la prioritització territorial, que concentra recursos addicionals en àrees d'alta complexitat i estableix dispositius estables de suport, seguiment i avaluació. Ambdós plantejaments convergeixen en l'objectiu de compensar desigualtats acumulades i ampliar les oportunitats educatives de l'alumnat. Tanmateix, difereixen en el grau d'institucionalització de les mesures, en la centralitat atribuïda al centre o al territori com a espai de governança i en la naturalesa (més focalitzada o més sistèmica) de les respostes que articulen davant la diversitat de necessitats socials i educatives.

En la primera aproximació, s'impulsen projectes escolars ampliats que integren serveis educatius i socials, en estreta cooperació amb actors comunitaris, i ofereixen un ampli marge d'adaptació local. La seva lògica respon a una corresponsabilitat territorial flexible, orientada a articular respostes contextualitzades i progressivament més integrades.

En la segona aproximació, els programes s'estructuren a través de dispositius de prioritització territorial que permeten a l'administració educativa delimitar àrees amb elevada concentració de vulnerabilitat, focalitzar-hi

recursos addicionals i establir marcs estables de suport, seguiment i rendició de comptes. Aquest plantejament facilita la constitució de xarxes de centres amb objectius compartits de millora i promou una coordinació sistemàtica amb els agents del territori. En conseqüència, es reforcen les sinergies institucionals i comunitàries i s'impulsen projectes de centre alineats amb les necessitats específiques del context, amb l'objectiu d'ampliar de manera sostinguda les oportunitats educatives de l'alumnat.

Les experiències analitzades, representatives d'aquests dos enfocaments, inclouen:

- Les Escoles Comunitàries (*Community Schools* en anglès) dels Estats Units.
- El programa d'Escoles Ampliades (*Extended Schools* en anglès) d'Irlanda del Nord.
- El programa de Xarxes d'Educació Prioritària (Réseaux d'Éducation Prioritaire (REP/REP+) en francès) de França.
- El programa de Territoris Educatius d'Intervenció Prioritària (*Territórios Educativos de Intervenção Prioritária* (TEIP) en portuguès) de Portugal.
- El programa d'Igualtat d'Oportunitats en les Escoles (*Delivering Equality of Opportunity in Schools* (DEIS) en anglès) d'Irlanda.

Les dues primeres iniciatives, representatives de l'enfocament centrat en el centre educatiu, situen el projecte de centre com a element nuclear de la intervenció i promouen una articulació reforçada de serveis i aliances comunitàries adaptades a les necessitats del context local. Les tres darreres, vinculades a l'enfocament de prioritització territorial, parteixen d'una política pública estructurada de delimitació de zones d'alta complexitat, amb una distribució específica de recursos i un model de governança multinivell orientat a la millora sistèmica.

Els cinc models transcendeixen una lògica centrada en dèficits individuals i actuen sobre condicions estructurals que condicionen les desigualtats

educatives: organització del centre, lideratge pedagògic, enfortiment de xarxes territorials, provisió de serveis comunitaris, dotació de recursos addicionals i sistemes de monitoratge i avaluació. A continuació s'analitzen els trets definitoris de cada model i els elements transversals que els caracteritzen.

Escoles Comunitàries o *Community Schools*, Estats Units

Les *Community Schools* dels Estats Units (EUA) són centres educatius públics orientats a donar resposta als factors de vulnerabilitat socioeconòmica que limiten la igualtat efectiva d'oportunitats. Integren una àmplia gamma de serveis i suports educatius destinats a l'alumnat i les seves famílies, organitzats mitjançant un model de col·laboració estructurada entre el centre educatiu, les famílies i els agents de l'entorn. Aquesta xarxa de corresponsabilitat ofereix un acompanyament integral a l'alumnat, fomentant la cohesió comunitària, combinant la implementació de programes educatius rellevants que amplien les oportunitats d'aprenentatge amb el reforç del compromís familiar i comunitari envers l'escolaritat, i proveint serveis socials addicionals. Les fonts de finançament són múltiples i diversificades (subvencions públiques, aportacions de la comunitat i recursos d'altres agents privats), i no hi ha un únic programa estatal que n'estandarditzi la implementació. Alguns districtes escolars han incorporat aquest model en la seva planificació estratègica, orientant-hi el conjunt de centres que en formen part.

El fet que aquest model no compti amb un programa marc que estableixi el plantejament estratègic i operatiu fa que cada centre adapti les seves solucions a les característiques i als recursos del seu context. No obstant això, les principals organitzacions i institucions de referència, com el **National Center for Community Schools**, la **National Education Association** i la **Coalition for Community Schools**, coincideixen en un conjunt de pilars que defineixen el model:

- a) Serveis de suport integral a l'alumnat per reduir les barreres socioeconòmiques que dificulten l'aprenentatge: es proporcionen àpats, atenció sanitària, suport de salut mental i altres serveis bàsics, integrats per mitjà de col·laboracions comunitàries.
- b) Compromís de les famílies i la comunitat: s'impulsa la participació activa de famílies i agents locals en la governança i en la presa de decisions del centre, reforçant el vincle educatiu i contribuint a la millora dels resultats de l'alumnat.
- c) Temps i oportunitats d'aprenentatge ampliades: s'enriqueix el currículum amb una perspectiva globalitzadora i culturalment rellevant, i s'ofereixen activitats orientades a l'aprenentatge abans i després de l'horari escolar, com ara activitats extraescolars, d'estudi assistit, i tutories. La finalitat és millorar el desenvolupament de les competències per a la vida (per exemple, el pensament crític i la resolució de problemes) atenent les necessitats individuals de l'alumnat.
- d) Lideratge inclusiu i pràctiques col·laboratives: es desenvolupa un lideratge compartit a partir del treball en equip per planificar, avaluar i ajustar les pràctiques educatives. El professorat amb més experiència acompanya i comparteix el seu coneixement i saber fer amb la resta del professorat. Un equip impulsor, amb participació de famílies, alumnat, professionals i agents comunitaris, garanteix la coherència i la continuïtat del projecte d'escola comunitària i l'eficiència del projecte.

La governança distribuïda i el finançament diversificat són components essencials per garantir la sostenibilitat d'una oferta de serveis que va més enllà del currículum ordinari (NASBE, 2024). El finançament públic (federal i estatal) ha augmentat progressivament, complementat per fons privats. El programa federal *Full-Service Community Schools* va rebre una dotació de 150 milions de dòlars per a l'any 2025 (Learning Policy Institute, 2025); l'estat de Maryland va assignar 369 milions de dòlars a centres amb elevada concentració de pobresa (Learning Policy Institute, 2025); Califòrnia va establir el seu *Community Schools Partnership*

Program amb una inversió de 4,1 mil milions de dòlars (Learning Policy Institute, 2025). Els estudis evidencien resultats positius, com la millora de l'assistència i l'increment de les taxes de graduació (Learning Policy Institute, 2025).

Escoles Ampliades o *Extended Schools*, Irlanda del Nord, Regne Unit

El programa *Extended Schools* a Irlanda del Nord, impulsat pel **Departament d'Educació**, s'ha consolidat com una política clau per compensar desigualtats socials i educatives. El seu objectiu principal és millorar la qualitat de vida de la infància i la joventut en comunitats desafavorides, tot proporcionant serveis i entorns d'aprenentatge que van més enllà de l'horari escolar convencional (ETI, 2019).

Des del curs 2018-2019, els criteris de finançament prioritzen escoles ubicades en contextos de major pobresa. Es tenen en compte, entre d'altres, la proporció d'alumnat amb dret a l'ajut dels Àpats Escolars Gratuïts (*Free School Meals Entitlement*) i la residència en zones declarades desavantajades (*Department of Education Northern Ireland, 2023: 3*). Aquesta orientació assegura que els recursos públics arriben a les àrees amb més necessitat, afavorint la igualtat d'oportunitats (ETI, 2019). Durant el curs 2022/2023, el Departament d'Educació va destinar 8,948 milions de lliures a 479 escoles i 150 clústers, amb la implementació de 2.522 plans d'acció. El programa continua actiu durant el curs 2025/2026 amb una dotació superior als 9 milions de lliures, i arriba a prop de 500 centres (NIDirect, 2025). Aquesta inversió ha permès una millora sostinguda en els resultats acadèmics, l'assistència escolar i el benestar general de l'alumnat, segons informes oficials del Departament (*Department of Education Northern Ireland, 2023: 3*).

Les escoles ampliades promouen una educació integral per incidir no només en el desenvolupament de l'alumnat, sinó també en la cohesió de l'entorn familiar i comunitari. Des d'aquest punt de vista, es concep que

l'àmbit d'actuació del centre educatiu va més enllà de l'horari escolar, enriquint i ampliant els entorns d'aprenentatge i els serveis que els centres ofereixen per donar resposta a les necessitats de l'alumnat i les famílies. Entre els serveis per a l'alumnat es troben activitats per enfortir habilitats, clubs de deures, clubs d'esmorzar, activitats extraescolars i d'enriquiment. Pel que fa a les famílies, s'ofereixen serveis d'atenció a la salut, suport a la parentalitat, accés a especialistes i activitats d'aprenentatge per a adults (NIDirect, 2025).

Un dels pilars del programa és l'organització territorial basada en l'agrupament (*clustering* en anglès) de tres o més centres d'una mateixa àrea geogràfica (ETI, 2019). Aquesta estructura fomenta la cooperació entre escoles de diferents nivells, des de preescolar fins a secundària i educació especial, i permet abordar problemàtiques comunes de manera coordinada. Les escoles que participen en agrupaments reben un 15% de finançament addicional sobre la seva assignació bàsica, cosa que incentiva la col·laboració intercentres. Si, a més, desenvolupen iniciatives conjuntes per implicar les famílies en el suport a l'aprenentatge (com el reforç de la lectura o les matemàtiques), poden accedir a un 15% extra, arribant a un 30% addicional. Per exemple, en el districte de Belfast, la creació d'un clúster de cinc escoles ha permès coordinar activitats de reforç escolar i projectes de suport familiar que han incrementat la participació de les famílies en un 20% en dos anys, segons dades recollides pel mateix Departament. L'assignació de recursos addicionals i la implementació de plans d'acció han tingut un impacte tangible en la comunitat educativa. Segons informes oficials, s'han observat increments significatius en l'assistència i la permanència escolar, així com una reducció dels índexs d'absentisme en escoles que participen activament en el programa (DENI, 2023: 3; NIDirect, 2025).

Xarxes d'Educació Prioritària o *Réseaux d'Éducation Prioritaire* (REP), França

La política d'educació prioritària de França constitueix un model d'intervenció estatal i centralitzat orientat a reduir les desigualtats escolars derivades de factors socioeconòmics que condicionen l'èxit acadèmic (Cour des Comptes, 2025: 1). El programa concentra el suport en centres de primària i secundària situats en zones on les dificultats socials poden comprometre els resultats educatius, utilitzant l'Índex de Posició Social per identificar-les i configurar les xarxes territorials d'educació prioritària (REP).

Les REP integren conjunts de centres que desenvolupen iniciatives i processos d'innovació per millorar l'aprenentatge de l'alumnat en situació de vulnerabilitat. La seva governança recau en un comitè liderat per la direcció del centre de secundària de referència i coordinat per un membre designat. A més, disposen d'una comissió executiva amb participació de personal dels centres, que canalitza les necessitats educatives i assegura el seguiment de les actuacions.

L'any 2014, el Ministeri d'Educació va reformular la política d'educació prioritària amb l'objectiu de reduir per sota del 10% les diferències en les competències bàsiques (francès i matemàtiques) entre l'alumnat de l'educació prioritària i la resta del sistema. Aquest impuls va comportar una revisió del model d'assignació de recursos, basat des de llavors en un conjunt més ampli d'indicadors socials i educatius —com ara el nivell formatiu de la població, la taxa d'atur, la composició socioprofessional, la proporció d'alumnat becat o la renda mitjana— per identificar amb més precisió els territoris amb majors necessitats.

En aquest nou esquema, encara vigent, es distingeixen les xarxes situades en zones de més complexitat (REP+), que concentren la major part dels recursos addicionals (Cour des comptes, 2025: 1). La diferenciació perseguia prioritzar la implantació de mesures de suport i acompanyament

en aquests territoris per, posteriorment, estendre-les progressivament a les xarxes REP. Les actuacions inclouen l'escolarització anticipada dels infants de menys de tres anys, l'increment de professorat i personal de suport per possibilitar el desdoblament d'alguns cursos inicials de les etapes d'educació infantil i primària per reforçar els aprenentatges fonamentals, reforços educatius en horari de tarda, grups reduïts per a tutories i estudi assistit, més temps per al treball col·legiat i la formació docent, millores en les condicions retributives per estabilitzar els equips dels centres i la incorporació de professionals especialitzats (p. e., treball social o infermeria). Paral·lelament, es va elaborar un marc de referència per orientar la pràctica educativa i la gestió organitzativa de les xarxes REP, recollit a *Refonder l'éducation prioritaire. Un référentiel pour l'éducation prioritaire* (Ministère de l'Éducation Nationale, 2014). El document articula sis principis agrupats en tres eixos:

1. Situar l'aprenentatge al centre, garantint les competències bàsiques, promovent una escola exigent i cooperant de manera efectiva amb les famílies i els agents del territori.
2. Reforçar l'acompanyament i el reconeixement del personal, impulsant el treball en equip i facilitant espais específics de coordinació i formació (en el cas de les REP+, 18 mitges jornades anuals).
3. Consolidar la gestió i la dinamització de les xarxes per assegurar coherència, seguiment i millora contínua.

Per exemple, a la xarxa REP+ de Saint-Denis, la implementació de grups reduïts ha permès augmentar el percentatge d'alumnat que assoleix les competències bàsiques en matemàtiques, i ha facilitat una atenció més personalitzada i adaptada a les necessitats dels estudiants.

La dotació econòmica de les REP i REP+ s'orienta majoritàriament a l'ampliació dels equips docents (aquesta partida va ascendir a uns 800 milions d'euros anuals el curs 2022-2023) i a la compensació salarial del personal dels centres REP i REP+ (aquesta partida va ascendir a 291 milions d'euros el curs 2022-2023) (Cour des comptes, 2025: 1).

Malgrat els esforços i la inversió econòmica, els informes recents indiquen que les desigualtats educatives no s'han reduït al ritme esperat, fet que posa de manifest la necessitat de replantejar algunes estratègies i d'avaluar amb més profunditat l'impacte real de les polítiques d'educació prioritària, especialment en aquells territoris on persisteix la concentració de vulnerabilitat socioeconòmica (Cour des comptes, 2025: 1).

Territoris Educatius d'Intervenció Prioritària (TEIP), Portugal

El programa **Territoris educatius d'intervenció prioritària** (TEIP)³ a Portugal és una política educativa estable (de més de 25 anys) promoguda pel Ministeri d'Educació i orientada a promoure l'èxit educatiu i prevenir l'exclusió escolar en àrees designades per la seva vulnerabilitat social (Ribeiro, 2011). L'estabilitat del programa, iniciat l'any 1996,⁴ es basa en un finançament estructurat i plurianual que utilitza activament els fons estructurals europeus, especialment el Fons Social Europeu Plus (FSE+ / PESSOAS 2030) (DGE Portugal, 2024b). Des del moment en què es va iniciar aquest programa, s'han desplegat quatre fases, l'última de les quals correspon al TEIP 4, a partir de l'any 2024.

El programa TEIP⁵ identifica, a través de diversos indicadors de vulnerabilitat socioeconòmica (p. e., atur, presència d'habitatge social, etc.) i educatius (p. e., abandonament escolar, nivell d'absentisme, resultats acadèmics, etc.), aquells territoris i agrupaments de centres que comparteixen un mateix context de vulnerabilitat.

Els centres educatius d'aquests territoris reben una dotació ampliada de recursos humans i financers per implementar estratègies que aconseguixin

.....
3. https://portugal2030.pt/wp-content/uploads/sites/3/2023/09/1Q_4079_PESSOAS%202030.pdf

4. *Despacho n.º 147-B/ME/96, de 8 de julho* (publicat al DR II Série, de l'1 d'agost de 1996).

5. Costa, E. & Almeida, M. M. (Coord) (2022). *25 anos do Programa TEIP em Portugal*. Lisboa: REDESCOLA - Instituto de Educação da Universidade de Lisboa.

revertir els resultats educatius a través de l'ampliació dels recursos i del temps educatiu, l'enriquiment de les aliances amb els agents de l'entorn i la implicació de les famílies.

Els centres educatius de les agrupacions dels TEIP desenvolupen plans específics de millora (PPM),⁶ basats en un acord entre el centre i l'administració educativa. Aquests plans estableixen objectius, accions i resultats esperats en quatre àmbits de millora per a un període de tres anys:

1. El suport a la millora de l'aprenentatge.
2. La gestió i organització de les mesures de l'agrupació de centres.
3. La prevenció de l'abandonament escolar prematur, l'absentisme i la indisciplina.
4. Les relacions escolars/familiars/comunitàries.

Els objectius i els resultats esperats s'estableixen tenint en compte els resultats globals dels indicadors per al conjunt de centres o agrupament de centres dels TEIP, així com la trajectòria pròpia de cada centre educatiu. Els objectius i els resultats esperats són validats per la Direcció General d'Educació (DGE) del Ministeri d'Educació.

Per desplegar els plans de millora, el programa fomenta que els centres recullin les dades necessàries per autoavaluar els resultats, identifiquin les oportunitats de millora i les implementin a través d'estratègies de millora contínua. L'acompanyament de l'administració pública als centres educatius participants és un dels elements clau, i ofereix tres nivells d'intensitat de l'acompanyament en funció de les necessitats de les agrupacions (acompanyament intensiu, de proximitat i universal). Els centres poden sol·licitar el seguiment de persones expertes externes (p. e., de l'àmbit acadèmic). Aquestes poden donar suport al desenvolupament i la implantació dels Plans Pluriennals de Millora (PPM), especialment en els

.....
6. http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/EPIPSE/linhas_orientadoras_para_elaboracao_do_ppm_2018-2021.pdf

processos de diagnòstic, seguiment i avaluació dels resultats obtinguts. Alguns centres educatius han impulsat la creació de microxarxes de centres TEIP en el marc de les quals es porten a terme intercanvis de pràctiques i s'impulsen processos de reflexió.

El pilar de la política TEIP és el seu marc d'avaluació contínua i transparent. La DGE del Ministeri d'Educació publica informes anuals detallats sobre la implementació i els resultats (DGE Portugal, 2024a). L'avaluació es focalitza en mètriques de rendiment com la taxa de fracàs escolar, la taxa d'abandonament prematur, la mitjana de faltes injustificades i la taxa d'incidències disciplinàries (DGE Portugal, 2024a). Aquesta orientació a la mesura de resultats reforça la necessitat que la inversió generi un impacte mesurable.

Segons la memòria anual 2023/2024, 150.779 alumnes van ser objecte d'accions de millora TEIP, cosa que representa el 81% de la població escolar d'aquestes unitats orgàniques (DGE Portugal, 2024a: 19). El cicle actual del programa, el TEIP 4 (DGE Portugal, 2024a), té una dotació de 70,6 milions d'euros, amb 60 milions procedents del FSE+ (DGE Portugal, 2024b). Aquesta dependència del finançament extern reforça l'obligació de rendició de comptes.

Programa d'Igualtat d'Oportunitats en les Escoles (DEIS), Irlanda

El programa Igualtat d'Oportunitats en les Escoles, conegut com a *Delivering Equality of Opportunity In Schools* (DEIS) a Irlanda, impulsat pel Departament d'Educació des de l'any 2005, constitueix un sistema de compensació intensiva que concentra recursos segons el grau de complexitat dels centres educatius (DES, 2005). Aquest grau es determina mitjançant un sistema de valoració que integra indicadors socioeconòmics (ESRI, 2005), cosa que permet classificar els centres i identificar aquells que presenten una elevada complexitat (corresponents al grup o *band 1*) per raons socials, econòmiques, culturals o migratòries.

L'any 2017, el Departament d'Educació i Competències va aprovar el **Pla DEIS 2017** (DEI, 2017), que defineix la visió institucional i cinc objectius prioritaris orientats a garantir que l'educació proporcioni millors oportunitats a comunitats en situació de risc d'exclusió social, incidint en la superació de barreres i el trencament del cicle de desavantatge intergeneracional:

1. Implementar un marc d'avaluació robust i sensible per identificar eficientment els centres més desafavorits i assignar-hi recursos.
2. Millorar l'experiència d'aprenentatge i els resultats acadèmics de l'alumnat a les escoles DEIS.
3. Reforçar les capacitats dels equips docents i de lideratge per optimitzar la planificació i la gestió dels recursos.
4. Promoure la col·laboració interinstitucional en favor de les millors pràctiques educatives.
5. Fomentar l'avaluació continuada per assolir els objectius establerts.

En aquest marc, es plantegen una sèrie de fites que van més enllà de la millora de les competències bàsiques de l'alumnat i inclouen aspectes com ara la millora del seu benestar, la participació de les famílies i l'enriquiment de les relacions amb la comunitat.

Els centres de major desavantatge (grup o *band* 1) disposen d'una dotació específica de recursos (ESRI, 2005) destinada a plans de millora triennals, gestionats mitjançant convocatòria. Aquesta aportació addicional facilita la reducció de ràtios per afavorir les condicions d'aprenentatge (per exemple, a *primària*, les ràtios són de 17 alumnes per docent) (DEI, 2023), l'assignació de personal especialitzat en gestió administrativa, econòmica i organitzativa dels centres, així com l'accés a serveis complementaris, com el **Programa d'enllaç entre la llar, l'escola i la comunitat** (*Home-School Community Liaison Scheme (HSCL)* en anglès), ajuts per a material escolar i llibres, o el programa de suport als àpats escolars (DEI, 2023). A la vegada, el **Programa per a la finalització de l'escolaritat** (*School Completion Programme (SCP)* en anglès) ofereix una sèrie de recursos per prevenir

l'abandonament escolar precoç i sostenir les trajectòries educatives de l'alumnat en situació de més vulnerabilitat. És un programa multicomponent que no es limita al reforç acadèmic, sinó que actua simultàniament sobre els factors pedagògics, socioemocionals i contextuals que incideixen en el risc de desconexió escolar. Combina acompanyament individualitzat, ampliació d'oportunitats d'aprenentatge dins i fora de l'horari lectiu, suport al benestar i coordinació estreta amb famílies i serveis comunitaris. El SCP contribueix a consolidar una governança col·laborativa en l'àmbit del centre, ja que es coordina amb altres dispositius del DEIS (per exemple el HSCL) i amb actors socials del territori. Aquesta articulació permet adaptar les respostes a les necessitats específiques de cada alumne/a, reforçar la seva vinculació amb el centre i millorar l'assistència, la motivació i la continuïtat educativa. Segons les dades recollides pel SCP a Irlanda, els centres participants van experimentar una reducció del 15% en el percentatge d'abandonament escolar durant els tres primers anys d'aplicació.

A més, els centres que despleguin estratègies col·laboratives poden accedir a recursos específics a través del programa **Creative Clusters**,⁷ destinat a diferents tipologies de centres.

Per al curs 2023-2024, aproximadament 300 centres participaven en aquest programa a Irlanda, classificats en tres grups de prioritació: dos de l'àmbit urbà (grups 1 i 2, segons la vulnerabilitat de l'alumnat) i un de l'àmbit rural, que atén particularitats geogràfiques i reptes derivats de la dispersió. Malgrat que alguns indicadors del sistema educatiu apunten a l'eficàcia del programa,⁸ avaluacions recents evidencien desafiaments persistents com l'estigmatització de l'alumnat participant, la inestabilitat dels equips docents, la manca de personal de suport, la insuficient reducció de ràtios i la necessitat de millora de les instal·lacions educatives, entre d'altres (Singleton, 2025).

7. <https://assets.gov.ie/131576/9bb7426f-b7e2-408d-a39e-254c8efab069.pdf>

8. Per exemple, les diferències en la retenció al cicle superior entre centres DEIS i no DEIS s'han reduït de manera significativa (DEI, 2024), i les taxes de transició cap a l'educació superior de l'alumnat DEIS han passat del 45% l'any 2012 al 60% el 2022 (HEA, 2022).

Elements estratègics dels cinc models

Aquest apartat identifica els elements estratègics que configuren els cinc models de referència. Malgrat la diversitat institucional i territorial, aquests models convergeixen en la creació d'entorns educatius més integrals i orientats a donar resposta a necessitats complexes. L'anàlisi abasta cinc dimensions fonamentals:

1. La provisió de serveis integrals per a l'alumnat i les famílies.
2. L'ampliació dels temps i les oportunitats d'aprenentatge.
3. La participació de les famílies i la comunitat.
4. El lideratge pedagògic i la pràctica col·laborativa.
5. El desenvolupament de pràctiques educatives avançades enfocades a l'equitat.

Aquesta comparació facilita la identificació d'elements comuns i diferències que poden orientar el disseny de polítiques educatives més eficaces i adaptades a les condicions de desavantatge dels centres.

1. **Serveis integrals per a l'alumnat i les famílies:** El model de les Escoles Comunitàries als Estats Units és el que ofereix serveis més integrals dirigits tant a l'alumnat com a les seves famílies. Aquests serveis, que superen el marc establert per la política educativa (com, per exemple, el servei de menjador), tenen la finalitat d'atendre les necessitats bàsiques mitjançant recursos de suport integral, amb l'objectiu de minimitzar les barreres externes al centre educatiu que dificulten el procés d'aprenentatge. La coordinació amb entitats d'atenció social i serveis socials i sanitaris n'és clau, i aquesta tasca recau en una figura específica de coordinació dins del centre. Aquest conjunt de serveis, que poden incloure assistència sanitària i suport en matèria d'habitatge, adquireix una especial rellevància en contextos on la cobertura dels serveis socials resulta insuficient, com succeeix als Estats Units.

En altres models analitzats, la provisió de serveis des dels centres educatius té un abast menor. Per exemple, en el model d'Escoles Ampliades (*extended schools*) d'Irlanda del Nord, els serveis es limiten a aquells relacionats directament amb l'activitat educativa o oferts durant l'horari escolar, com la provisió d'àpats o l'orientació i formació per a les famílies. Addicionalment, l'administració pública promou la col·laboració amb altres serveis públics regionals i locals, com els serveis de salut i programes de dinamització juvenil.

En els models de França, Portugal i Irlanda, els centres educatius actuen principalment facilitant la derivació de les famílies cap als programes de beques i ajuts existents gestionats pels departaments d'educació, com ara ajudes per a menjador, escolarització o transport escolar. En el cas de França, també s'ofereixen activitats formatives i d'orientació destinades a les famílies.

- 2. Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge.** Els mecanismes considerats en aquesta anàlisi per ampliar els temps i oportunitats d'aprenentatge inclouen la prolongació de les jornades escolars, l'oferta d'activitats extraescolars acadèmicament enriquidores fora de l'horari lectiu, així com la programació d'activitats durant caps de setmana i estades d'estiu. En els cinc models analitzats, s'ofereixen espais addicionals de reforç acadèmic més enllà de l'horari escolar, permetent l'acompanyament en la realització de tasques i la preparació o revisió de proves acadèmiques. Per exemple, el model d'escoles ampliades (Irlanda del Nord) contempla activitats complementàries que donen suport a l'alumnat tant en el desenvolupament del currículum bàsic (mitjançant clubs de deures, sessions de revisió de resultats, etc.) com en la potenciació d'habilitats socials i emocionals que contribueixen als assoliments acadèmics i a la millora del comportament i l'assistència.

Pel que fa a l'oferta d'activitats extraescolars i d'activitats durant les vacances, s'aprecien diferències entre els dos tipus de programes

examinats. En aquells amb una lògica d'intervenció de centre (com és el cas del model d'Escoles Comunitàries als Estats Units i el d'Escoles Ampliades al Regne Unit), cada centre educatiu organitza i ofereix activitats pròpies més enllà de l'horari lectiu, adaptant-les a la demanda i interessos de les famílies.

En canvi, en els programes amb lògica territorial (Xarxes d'Educació Prioritària a França i Territoris d'Educació Prioritària a Portugal), tot i que els centres poden promoure activitats per iniciativa pròpia, l'existència de programes d'educació a temps complet, impulsats pels respectius ministeris d'educació en col·laboració amb municipis, proporciona un marc favorable per a l'impuls d'aquestes accions des d'una perspectiva col·laborativa i amplia la varietat d'activitats disponibles. A França, el Ministeri d'Educació promou el programa **Vacances d'aprenentatge**, per facilitar l'accés de l'alumnat a activitats de suport acadèmic i educatives diversificades. Especialment en zones desafavorides, s'ofereix el recurs **Escola Oberta**, que permet als estudiants participar en activitats de reforç acadèmic matinals i propostes de lleure educatiu (culturals, esportives i de descoberta de la natura) durant les tardes. També es generen sinergies amb el programa **Ciutats Educatives**, gràcies al treball en xarxa entre municipis per enriquir l'experiència d'aprenentatge més enllà del temps escolar.

A Portugal, el programa de suport als centres del TEIP incrementa la jornada escolar entre dues i quatre hores setmanals, destinades a activitats d'enriquiment curricular en àmbits culturals, esportius, científics o tecnològics, coordinades amb ens locals i agents d'entorn. Addicionalment, es fomenta la participació dels ajuntaments en l'organització d'activitats extraescolars i d'educació en el lleure durant les vacances, oferint-les a preus ajustats a la situació socioeconòmica de les famílies.

3. **Implicació de les famílies i la comunitat.** La tipologia d'implicació familiar varia entre els cinc models analitzats. En els models d'escola comunitària, les famílies participen activament en la presa de decisions relacionades amb el projecte educatiu i en l'organització d'algunes activitats escolars, mentre que en els models amb enfocament territorial de França i Portugal, la implicació es concentra principalment en activitats fora de l'horari lectiu. Als Estats Units, la implementació del model comunitari comporta un procés prolongat que exigeix el compromís sostingut de les famílies, així com la col·laboració amb agents comunitaris i recursos locals. La singularitat de l'entorn de cada centre educatiu requereix l'adaptació específica de l'enfocament del projecte a les necessitats particulars de cada comunitat. En aquest sentit, la participació activa i coordinada de totes les parts interessades és fonamental en el model d'escola comunitària, ja que la prestació de serveis des d'una perspectiva integral depèn de la cooperació efectiva entre famílies i agents d'entorn. En el cas de les escoles ampliades d'Irlanda del Nord (Regne Unit), s'estimula la participació familiar en l'acompanyament a l'aprenentatge lector i matemàtic de l'alumnat en les activitats programades pel centre. Pel que fa a les xarxes d'educació prioritària a França i als territoris, la col·laboració de les famílies se centra essencialment en l'organització d'activitats escolars.

En relació amb la implicació dels agents d'entorn, el model d'Escola Comunitària dels EUA promou el desenvolupament de col·laboracions amb organitzacions locals i comunitàries per tal de proveir serveis integrals a l'alumnat i a les famílies, així com per oferir activitats educatives i d'aprenentatge integrades en el programa escolar. Als programes de França i Portugal, la col·laboració amb agents d'entorn s'orienta principalment a l'oferiment d'activitats educatives, atès que els serveis socials existents cobreixen habitualment les necessitats bàsiques. Cal destacar el cas irlandès, on existeix un programa específic que dota els centres de recursos per incorporar una figura coordinadora encarregada de gestionar la col·laboració amb agents d'entorn i famílies.

Finalment, alguns dels programes analitzats incentiven la creació de vincles amb agents d'entorn facilitant l'ús de les instal·lacions dels centres educatius fora de l'horari lectiu per a la realització d'activitats. Tant als EUA com a Irlanda del Nord, els centres educatius adquireixen un paper rellevant com a agents vertebradors de la cohesió comunitària local.

- 4. Lideratge i pràctica col·laborativa.** Els cinc models analitzats atribueixen un paper fonamental al lideratge distribuït i a la pràctica col·laborativa entre els equips de centre. A les escoles comunitàries dels EUA, s'observa una diversitat d'estructures, pràctiques i estratègies orientades a la col·laboració i presa de decisions compartida amb la participació dels equips de centre, les famílies i altres agents de l'entorn, amb l'objectiu de promoure una cultura d'aprenentatge professional i confiança col·lectiva (per exemple, mitjançant comitès de lideratge i planificació o comunitats professionals d'aprenentatge). En el cas dels centres integrats en les REP(+) de França i TEIP de Portugal, els programes marcs proporcionen directrius específiques per fomentar el lideratge distribuït i la pràctica col·laborativa tant dins dels equips de centre com amb la resta de la comunitat educativa. Aquestes directrius subratllen la responsabilitat de les direccions de centre en l'impuls de processos que afavoreixin una visió comuna i l'assoliment d'objectius compartits a través de la col·laboració amb professionals i agents de la comunitat educativa.

A més, tots cinc models incorporen recursos per integrar personal de suport educatiu amb perfils complementaris als docents, com especialistes en psicopedagogia o atenció social, dins dels equips de centre. Paral·lelament, es posa de manifest la rellevància d'establir xarxes de connexió entre centres educatius amb objectius similars. És especialment destacable que, a França i Portugal, l'articulació territorial en agrupacions o xarxes de centres constitueix un element central del model, facilitant el desenvolupament de projectes

educatius conjuntament i millorant-ne la coherència general. Aquesta organització requereix la implementació d'estructures de governança d'agrupacions, amb la participació dels centres, l'administració educativa territorial, els organismes d'inspecció i altres agents de l'entorn. Les orientacions dels programes marc faciliten la creació i consolidació d'aquestes estructures segons el model establert. Tot i que ni les escoles comunitàries dels EUA ni les escoles ampliades d'Irlanda del Nord disposen d'una organització territorial similar, diversos estudis i avaluacions apunten l'oportunitat de potenciar sinergies entre escoles comunitàries en l'àmbit dels districtes educatius.

5. **Pràctiques educatives avançades.** Els cinc models analitzats integren pràctiques educatives avançades. En el cas de les escoles comunitàries (EUA), es destaca la necessitat d'incorporar metodologies innovadores, com l'aprenentatge per projectes, l'elaboració de portafolis sobre temes rellevants, el desenvolupament de productes per compartir aprenentatges amb tota la comunitat educativa i l'ús de fonts diverses per avaluar els resultats, més enllà de les proves tradicionals. També es contempla el desenvolupament i ús de rúbriques d'avaluació, així com la previsió d'oportunitats de revisió conjunta dels aprenentatges amb l'alumnat.

Als centres REP(+) de França i TEIP de Portugal, els principis que orienten les pràctiques educatives i d'avaluació s'estableixen a través de marcs específics que incentiven l'autonomia dels centres i els agrupaments per concretar estratègies particulars. L'adaptació de la programació als requeriments del centre i del seu entorn és identificada com a factor clau en tots els models estudiats. En el cas de les escoles comunitàries i ampliades, les plataformes responsables d'impulsar aquests models (integrades per organitzacions especialitzades, universitats, centres educatius, entre d'altres) han desenvolupat la conceptualització i sistematització dels marcs corresponents. A Irlanda, tot i no ser un element central del model,

els centres poden participar en el programa de **Clústers de creació**, on es promou la innovació educativa mitjançant el treball cooperatiu entre centres.

Els marcs proporcionats tant per les escoles comunitàries i ampliades com pels centres de territoris d'educació prioritària s'alineen amb els principis d'una educació de qualitat i equitativa, tal com defineix l'OCDE (OECD 2012; OECD 2018; OECD 2023; Vincent-Lancrin 2023). Destaquen estratègies concretes orientades a situar les necessitats de l'alumnat al centre: flexibilització horària i curricular, generació d'un bon clima escolar, reforç de la pertinença i arrelament, personalització de l'orientació, foment d'habilitats socials i emocionals, aprenentatge col·laboratiu, disponibilitat de recursos i espais flexibles, aplicació de metodologies que atenen la diversitat, adaptació curricular mitjançant plans individualitzats i avaluació basada en una gran varietat de fonts d'evidència.

Pel que fa als centres dels territoris d'educació prioritària (REP(+) a França i TEIP a Portugal), els programes marc impulsats des dels ministeris respectius faciliten recursos als centres per implementar aquests principis mitjançant criteris establerts. Aquests recursos inclouen guies, materials tipus rúbrica, formació i acompanyament als equips per elaborar projectes de centre i plans de millora.

Finalment, convé destacar la importància de la reducció del nombre d'alumnes per grup classe. A França, el programa facilita el desdoblament dels grups d'infantil fins a segon de primària, mentre que a Portugal els centres poden adaptar l'organització dels grups i rebre recursos per reforçar els equips docents.

La Taula 1 ofereix una síntesi comparativa del grau en què cadascun dels models implementa estratègies en cadascuna de les components analitzades.

TAULA 1
Elements estratègics dels models internacionals analitzats

COMPONENTS				
1	2	3	4	5
Serveis integrals a l'alumnat i famílies	Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge	Implicació de les famílies i la comunitat	Lideratge i pràctica col·laborativa	Pràctiques educatives
Model 1. Escoles comunitàries (Estats Units)				
<p>*** Provisió de serveis integrats dins el centre: suport integral a l'alumnat a través de serveis finançats a través de <i>blended funding</i> (p. e., de salut i serveis socials).</p>	<p>*** Temps ampliat: integració de programes extraescolars i d'estiu per combatre la bretxa d'oportunitats.</p>	<p>*** Implicació activa: centre educatiu com a centre de serveis. Lideratge col·laboratiu amb famílies i agents d'entorn.</p>	<p>*** Lideratge distribuït: compartit entre direcció, docents i socis externs, amb veu compartida.</p>	<p>** Personalització dels aprenentatges: adaptació curricular, personalització de l'aprenentatge, reforç acadèmic, i seguiment individualitzat.</p>
Model 2. Escoles ampliades (Irlanda del Nord, Regne Unit)				
<p>** Intervenció flexible: finançament per establir «clubs» d'esmorzar, activitats de suport a l'estudi i suport especialitzat.</p>	<p>*** Extensió horària: suport per activitats abans, durant i després de l'horari lectiu.</p>	<p>*** Suport familiar: reforç de les competències parentals i facilitació de l'accés al centre com a espai d'aprenentatge per a persones adultes.</p>	<p>** Agrupament (<i>clustering</i>): cooperació entre centres per a la gestió compartida de recursos i problemes territorials.</p>	<p>** Reforç: es reforcen aprenentatges mitjançant activitats de suport fora de l'horari lectiu i la creació de vincles educatius amb la comunitat i les famílies.</p>
Model 3. Escoles de les xarxes d'educació prioritària (França)				
<p>* Recursos addicionals focalitzats: compensació a través de l'ampliació de recursos docents i salarial (<i>indemnité</i>), amb integració de serveis socials limitada</p>	<p>*** Reducció de ràtios: desdoblament de grups classe per reforçar les competències bàsiques.</p>	<p>** Col·laboració limitada: relacions locals poc consolidades i cooperació entre centres educatius i famílies sovint discontinua.</p>	<p>*** Pilotatge centralitzat: els centres de secundària actuen com a caps de la xarxa per reforçar el pilotatge de la política.</p>	<p>** Reforç: suports educatius addicionals dins el marc escolar ordinari, sense un model pedagògic propi formalitzat.</p>

COMPONENTS				
1	2	3	4	5
Serveis integrals a l'alumnat i famílies	Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge	Implicació de les famílies i la comunitat	Lideratge i pràctica col·laborativa	Pràctiques educatives
Model 4. Escoles dels territoris educatius d'intervenció prioritària (Portugal)				
<p>★ ★ Intervenció àmplia: contractació de personal tècnic especialitzat (p. e., amb perfil de psicologia, mediació, etc.) per a la millora de l'ambient d'aprenentatge.</p>	<p>★ ★ Enriquiment flexible: ús del crèdit horari TEIP i fons FSE+ per a projectes curriculars complementaris i d'èxit educatiu.</p>	<p>★ ★ Aproximació comunitària: projectes que busquen aproximar els centres a la comunitat educativa; foment d'iniciatives com <i>Comunidades de Aprendizagem</i>.</p>	<p>★ ★ ★ Avaluació i millora: promoció del treball col·laboratiu entre docents, amb monitorització semestral per avaluar les accions.</p>	<p>★ ★ ★ Orientat a la reducció del fracàs escolar i l'absentisme: reforç individualitzat, tutories i adaptacions curriculars per garantir progressió. Lògica d'«actuar diferent» davant la diversitat de necessitats.</p>
Model 5. Escoles del programa DEIS (Irlanda)				
<p>★ Focalització en la coordinació entre serveis existents: accés a serveis com ara el programa <i>HSC</i> per enfortir el vincle famílies-escola, i programa, i el programa d'Apats Escolars.</p>	<p>★ ★ Retenció i titulació: orientat a garantir la continuïtat educativa de l'alumnat fins a l'obtenció del <i>Leaving Certificate</i> (graduació de l'educació secundària).</p>	<p>★ ★ ★ Vincle amb les famílies: el programa <i>HSC</i>, designa personal especialitzat per establir una relació continuada amb les famílies i reforçar les seves capacitats educatives i la seva participació.</p>	<p>★ ★ Lideratge reforçat: designació d'administradors principals per millorar la planificació i la capacitat de lideratge dels centres prioritàris (<i>Band 1</i>).</p>	<p>★ ★ Enfocament a les competències bàsiques: mesures de suport i seguiment intensiu per reduir el risc d'abandonament i millorar l'assoliment acadèmic.</p>

Nota: el significat del nombre d'estrelles de la valoració és el següent:

- ★ ★ Molt desenvolupat.
- ★ ★ Parcialment desenvolupat.
- ★ Desenvolupat en menor grau.

Font: elaboració pròpia.

Palanques d'èxit dels models revisats

Un cop identificades les característiques compartides i les principals diferències entre els cinc models analitzats, aquest apartat recull aquells elements que la literatura especialitzada assenjala com a estratègics per garantir l'èxit en el desenvolupament i els impactes d'aquests tipus de programes.

Els aspectes clau inclouen:

- **La dotació adequada de recursos econòmics**, destinada als centres educatius i agrupaments per facilitar la implementació efectiva de les estratègies establertes.
- **La capacitat dels equips de centre**, que permet impulsar els projectes a través d'un lideratge distribuït; es recomana també ampliar aquests equips amb perfils professionals diversos per respondre a la pluralitat de necessitats.
- **L'alineament dels projectes educatius de centre** dins d'un mateix territori, assegurant la coherència entre etapes i entre institucions ubicades en zones amb similars condicions de vulnerabilitat socioeconòmica.
- **L'acompanyament als centres durant el procés** de desplegament progressiu del projecte, amb l'objectiu d'orientar, donar suport i facilitar la generació d'aprenentatges.
- **L'establiment d'espais de coordinació intersectorial** entre programes socials, d'atenció a la infància i joventut, i educatius, promovent la participació de tots els agents implicats, tant dels serveis públics corresponents com del teixit comunitari.

Dotació de recursos econòmics suficients: la inversió com a palanca d'equitat

L'eficàcia en la implementació d'estratègies destinades a ampliar les oportunitats educatives als centres, especialment en contextos d'alta complexitat, està estretament vinculada a l'existència de recursos econòmics suficients i estables (Fundació Bofill, 2022b). Les anàlisis de models internacionals posen de manifest el paper clau del finançament en la sostenibilitat i el desenvolupament d'aquests projectes. Pel que fa a les *escoles comunitàries* dels Estats Units, la limitació dels recursos proporcionats de manera lineal per l'administració educativa fa que la diversificació de les fonts de finançament sigui una estratègia essencial (NASBE, 2024). Aquests centres utilitzen un sistema de diversificació del finançament (*blended funding*), combinant fons provinents d'altres sectors com la salut o els serveis socials, juntament amb la col·laboració d'agents externs. Aquest enfocament permet oferir una gamma àmplia de serveis integrals (Learning Policy Institute, 2017). No obstant això, comporta una sèrie de riscos, com ara la manca d'equitat territorial en generar diferències substancials entre centres segons la seva ubicació i la capacitat per establir aliances amb agents finançadors, i la vinculació als interessos particulars dels agents privats finançadors.

En el marc del programa d'Escoles Ampliades a Irlanda del Nord, tot i que el Departament d'Educació proporciona finançament específic per a zones desfavorides, s'ha observat que els centres sovint es veuen *obligats a diversificar* les fonts de finançament o a repercutir part del cost d'activitats com la guarda o el lleure educatiu en les famílies. Aquesta manca de gratuïtat pot restringir l'accés dels alumnes en situació de vulnerabilitat, situació ja identificada en anàlisis prèvies del programa (Carpenter et al., 2010). Aquest desafiament posa de manifest la necessitat que l'ampliació de l'horari lectiu amb finalitat compensatòria sigui universalment accessible. Per contra, en models basats en programes marc de l'administració educativa, com els REP (+) a França i els TEIP a Portugal, el risc de dependència respecte a la captació externa és menor.

Pel que fa a França, els fons del programa REP (+) es complementen amb els d'altres iniciatives ministerials, com ara els del programa de Ciutats Educadores. A Portugal, el programa TEIP condiona la participació dels centres a la sol·licitud de recursos addicionals del Fons Social Europeu (FSE+) per tal d'ampliar els serveis oferts (DGE Portugal, 2024).

Malgrat les diferències entre models de finançament, totes les propostes comparteixen la necessitat essencial d'oferir una dotació addicional suficient per adequar els projectes de centre a les particularitats del context (incloent-hi la incorporació de nous perfils professionals, l'ampliació dels equips docents o la reducció de ràtios). En el cas del programa DEIS d'Irlanda, l'aportació financera suplementària ha permès disminuir la ràtio fins a 17 alumnes per docent en els cicles inicials dels centres del grup 1 (DEI, 2023), fet que constitueix una millora qualitativa en la personalització de l'aprenentatge i la intervenció primerenca. La intensitat d'aquests recursos posa de manifest que, per superar el cercle de la desigualtat educativa, el finançament compensatori ha de ser estructural, i no marginal, esdevenint un element clau en les polítiques d'equitat.

Capacitació dels equips de centre: el repte de la formació integral i col·laborativa

L'eficàcia dels programes d'intervenció en centres desafavorits exigeix una estratègia definida per a l'ampliació de competències de tots els membres de l'equip, incloent-hi tant docents com perfils de suport i coordinació.

El model d'Escola Comunitària als Estats Units posa de relleu la importància de preparar tot l'equip per a tasques educatives i de suport (American Progress, 2025). Malgrat això, aspectes essencials del model, com la participació familiar i comunitària, el desenvolupament de competències d'integració cultural o l'enfocament holístic de l'educació, sovint no s'inclouen dins dels programes estatals de formació inicial, continuada ni tampoc en la formació per a funcions directives. En conseqüència,

la formació tendeix a centrar-se en el professorat i queda restringida pel que fa a altres perfils professionals (American Progress, 2025).

Per donar resposta a aquesta situació, són les organitzacions especialitzades i plataformes externes les que ofereixen activitats orientades a l'ampliació de capacitats, adreçades a tots els perfils professionals, amb l'objectiu de capacitar els equips per promoure lideratges col·laboratius. Aquestes entitats recomanen que els districtes escolars assumeixin la funció formativa de manera global i integradora.

En contraposició, els models establerts dins de polítiques estatals d'intervenció prioritària, com els REP (+) a França i els TEIP a Portugal, contemplen diverses estratègies per ampliar les capacitats dels equips de centre. Això inclou formacions especialitzades, com ara cursos d'estiu, l'acompanyament i mentoria realitzat per professionals externs als centres, i la promoció de l'intercanvi entre centres mitjançant xarxes territorials de col·laboració. El programa TEIP incentiva específicament el treball col·laboratiu entre docents i la implementació de pràctiques educatives basades en evidències (DGE Portugal, 2024a).

A més de la formació pedagògica, aquests models posen èmfasi en el paper del coordinador del projecte de centre per tal d'integrar les diferents components estratègiques. Aquestes persones o equips assumeixen responsabilitats de gestió elevada, com ara l'avaluació de necessitats de l'alumnat, la recerca i establiment de relacions col·laboratives amb la comunitat per a la prestació de serveis, la impulsió de la programació, la captació de fons, la gestió de pressupostos, així com la coordinació del personal del centre i dels membres de la comunitat. La definició clara de funcions i l'oferta de formació específica per als rols de coordinació constitueixen un element clau de les polítiques de compensació. En els models de territoris d'educació prioritària de França i Portugal, la rellevància d'aquest rol es reflecteix en la previsió de compensació retributiva per a les persones responsables de la coordinació i lideratge del projecte, reconeixent l'augment de la càrrega de treball i la complexitat de les tasques (Cour des comptes, 2025: 1).

Integració de recursos i agrupament territorial de centres: la necessitat de governança en xarxa

Les experiències internacionals evidencien diverses estratègies per a la implementació de models de governança territorial orientats a alinear i garantir la coherència de les polítiques de compensació. La integració efectiva dels recursos especialitzats (socials, sanitaris) i l'agrupament de centres són considerats instruments essencials per gestionar la complexitat.

En el cas de les escoles comunitàries als Estats Units, sovint és cada centre qui lidera la implementació de l'estratègia, amb el suport d'organitzacions sense ànim de lucre i agents territorials (Learning Policy Institute, 2017). Tot i que aquest model promou la innovació local, la participació de les instàncies administratives superiors (districtes escolars) ha estat tradicionalment limitada, fet que afecta la capacitat d'escalar el model i garantir-ne l'equitat. Els promotors del model recomanen una major intervenció del districte com a coordinador territorial, com ja s'ha realitzat a ciutats com Nova York o Oakland (Califòrnia), amb l'objectiu d'integrar les estratègies i gestionar els recursos amb més eficàcia. L'articulació territorial dels centres pot facilitar l'accés de famílies i alumnat a serveis integrals (atenció a la salut física i mental, activitats d'aprenentatge enriquit) i constitueix un mecanisme estructural per a l'escalabilitat del model (American Progress, 2025).

En els models de territoris d'educació prioritària, el rol de l'administració en l'agrupament de centres esdevé més rellevant. El programa d'Escoles ampliades d'Irlanda del Nord fomenta la creació d'agrupaments (*clustering*) mitjançant finançament addicional destinat a la gestió compartida (DENI, 2023: 3). Aquesta pràctica s'empara en l'evidència que l'agrupament entre centres de diferents etapes educatives (inicial, primària, secundària) contribueix a la millora de la qualitat de l'acció educativa i a l'optimització dels recursos compartits (ETI, 2019).

Els models dels centres pertanyents als Territoris d'Educació Prioritària (REP (+) a França i TEIP a Portugal) aporten valuosos aprenentatges,

fruit d'una trajectòria institucional consolidada. Aquests aprenentatges inclouen aspectes estructurals com la configuració de les unitats territorials basada en indicadors socioeconòmics i educatius (per exemple, mitjançant la cartografia REP+ a França), l'alineació i coordinació estratègica dels centres a través d'espais de governança dels agrupaments, així com l'avaluació territorial dels resultats per monitoritzar el desenvolupament a llarg termini (DGE Portugal, 2024a). L'anàlisi de l'ETI sobre l'eficàcia d'aquests agrupaments (ETI, 2019) ofereix criteris tècnics que poden orientar el disseny d'un model de governança en xarxa a Catalunya, superant les limitacions de les estructures administratives individuals.

Espais de coordinació intersectorial: la integració de polítiques públiques

La revisió dels cinc models posa de manifest que l'abast i la tipologia dels serveis destinats a l'alumnat i les famílies són més diversos en aquells models que afavoreixen la integració amb altres serveis públics. Pel que fa a les Escoles Comunitàries als EUA, la provisió de serveis integrals (com ara atenció social o salut) depèn de l'establiment de relacions de col·laboració i aliances amb organitzacions i agents tant públics com privats de l'entorn (Learning Policy Institute, 2017). Aquesta dependència justifica la necessitat d'implementar mecanismes de coordinació intersectorial.

Malgrat que la participació d'agents públics dels diferents serveis implicats (salut, habitatge, serveis socials) pot ser heterogènia, les organitzacions promotores del model destaquen la importància de disposar d'espais de coordinació de polítiques públiques dirigides a la infància, com ara taules de coordinació en l'àmbit del districte o de la ciutat. Aquests espais han de facilitar:

1. La planificació i alineació dels serveis, programes i recursos existents.
2. Una avaluació contínua de necessitats.

3. La prioritització dels centres educatius segons els buits d'atenció detectats.
4. L'elaboració d'estratègies per abordar els condicionants de vulnerabilitat socioeconòmica que incideixen en els resultats educatius (American Progress, 2025).

L'articulació territorial entre centres educatius i districtes, exemplificada per ciutats com Nova York, permet ampliar l'accés de l'alumnat i les famílies a determinats serveis i activitats d'aprenentatge enriquit, contribuint així a l'escalada del model (American Progress, 2025).

En referència als models de polítiques educatives marc (REP (+) a França i TEIP a Portugal), existeixen espais de coordinació de serveis a nivell municipal; tanmateix s'evidencia la necessitat de crear un espai de coordinació supramunicipal o d'àmbit administratiu superior, capaç d'abordar les funcions esmentades des d'una perspectiva territorial més àmplia. Un aspecte tècnic rellevant identificat en tots els models és la necessitat que els centres educatius tinguin accés a sistemes integrats de dades que recullin la diversitat d'indicadors sobre factors socioeconòmics de l'alumnat i les famílies, respectant el marc normatiu de protecció de dades. Aquests sistemes d'informació són fonamentals per orientar les estratègies dels centres educatius i dels agrupaments, i es reconeix que les administracions locals poden jugar un paper clau en la provisió d'aquests sistemes integrats d'informació.

Acompanyament per a un desplegament progressiu: orientació al monitoratge, avaluació i generació d'aprenentatges

L'assoliment dels objectius de la política d'equitat exigeix un acompanyament continuat als centres educatius, amb l'objectiu de facilitar la generació d'aprenentatges i guiar el desplegament estratègic. L'anàlisi dels cinc models revela que aquest desplegament s'ha de dur a terme de forma gradual.

En el cas de les Escoles comunitàries dels Estats Units, la manca de programes estatals d'impuls determina que l'acompanyament als centres sigui principalment responsabilitat d'organitzacions especialitzades externes, com el Centre Nacional per a les Escoles Comunitàries (*National Center for Community Schools*) (American Progress, 2025). Aquest suport proporciona marcs de referència, orienta la implementació per fases i facilita recursos per al lideratge col·laboratiu. L'absència de programes institucionals promoguts per l'administració educativa comporta que les estratègies de centre s'implementin progressivament, ja que l'expansió de serveis i programes depèn de l'obtenció gradual de recursos i de la creació d'aliances. Aquesta manca de programes públics fa difícil conèixer l'abast total dels recursos invertits i l'impacte real dels resultats obtinguts (American Progress, 2025).

En els models de Territoris d'Educació Prioritària a França i Portugal, el desplegament també és progressiu, amb la diferència que les administracions proveeixen programes marc que aporten eines i un acompanyament estructurat als centres i als agrupaments. Entre aquestes eines destaquen els marcs de referència per a projectes de centre, que inclouen principis i àmbits de millora, així com mecanismes de planificació estratègica, seguiment i avaluació de resultats (per exemple, els plans plurianuals de millora i la monitorització d'indicadors d'abandonament i absentisme als TEIP de Portugal) (DGE Portugal, 2024a). Aquests programes faciliten l'ús d'instruments d'avaluació i donen suport a les estructures de governança en la seva aplicació. El procés d'implementació es veu reforçat per la identificació de millores mitjançant el seguiment, si bé la consolidació de projectes requereix habitualment un horitzó temporal ampliat. La integració dels plans d'implementació dins el projecte educatiu suposa, a més, un repte rellevant de governança interna.

Més enllà del seguiment de la implementació, és fonamental establir mecanismes d'avaluació contínua dels canvis i impactes sobre l'alumnat i l'entorn. Malgrat que els impactes s'estenen més enllà de l'assistència, el comportament o el rendiment acadèmic i inclouen aspectes relacionats

amb el benestar, cap model analitzat proporciona instruments estandaritzats ni públics per avaluar el benestar. Pel que fa a l'impacte sobre l'entorn, tots els models contempen l'ampliació de la confiança i la participació familiar. Tanmateix, només el model TEIP portuguès disposa d'un sistema d'indicadors específic per avaluar el clima i la implicació de la comunitat educativa (DGE Portugal, 2024a).

Elements clau per al suport integral als centres educatius desavantatjats a Catalunya

Catalunya es troba davant el repte d'implantar un programa sostenible i eficient per a la promoció i l'enfortiment dels centres educatius que es troben en situació de desavantatge, fonamentat en un suport institucional constant. L'impuls d'aquest programa no hauria de descartar la possibilitat d'aplicar polítiques específicament zonals. L'anàlisi realitzada de cinc experiències internacionals permet identificar diversos aspectes essencials d'aquest programa que podria adreçar-se tant a centres individuals com a agrupacions de centres. Els elements clau són els següents:

- **Sistema de valoració de la concentració dels factors determinants de la vulnerabilitat per a la identificació de centres prioritaris.** El desenvolupament d'una política d'equitat requereix superar la compensació individual i considerar la concentració de vulnerabilitat com un element que incrementa la complexitat educativa. Aquesta concentració comporta un desavantatge addicional, que augmenta la necessitat tant de recursos com d'intervenció professional. El model DEIS (Irlanda) il·lustra aquest enfocament: la designació dels centres es basa en la *concentració* d'indicadors sociodemogràfics, incloent-hi la classe social, el nivell educatiu parental i la renda familiar (ESRI, 2005). Els centres classificats com a grup o *band 1* (alta complexitat) no només presenten una elevada concentració de desavantatges, sinó que també gestionen necessitats

específiques, com alumnat no anglòfon o amb necessitats educatives especials. Aquesta anàlisi posa de manifest que una política d'equitat efectiva ha d'incorporar la concentració com a factor multiplicador de la complexitat, establint una dotació intensiva i diferenciada, guiada per criteris objectius. L'aplicació d'un sistema de valoració periòdica de la intensitat de la situació de desavantatge facilitaria un diagnòstic que tingués en compte els condicionants territorials i contextuals.

- **Una dotació de finançament intensiu, suficient, estable i diferenciat.** El sistema de finançament dels centres educatius a Catalunya, que representa aproximadament el 80% del pressupost del Departament d'Educació, ha funcionat tradicionalment sota un model de distribució lineal basat en el nombre d'alumnes (Fundació Bofill, 2022b). Aquest mètode no contempla la diversitat ni la concentració de necessitats als centres amb alt nivell de complexitat, perpetuant així les desigualtats existents. L'actual finançament per als centres de major complexitat, a través del PMOE-PROA+, resulta insuficient per generar una millora significativa en l'aprenentatge i la retenció del professorat (Fundació Bofill, 2022c: 1). Les intervencions compensatòries, tot i disposar de recursos addicionals, han estat inadequades per impulsar canvis estructurals. La implementació d'un model de finançament intensiu i suficient, capaç d'ajustar els recursos segons la complexitat de cada centre (Fundació Bofill, 2022b; Fundació Bofill, 2022d) i que contempli una execució plurianual (p. e., triennal) seguint referents de països de l'OCDE, facilitaria als centres amb una elevada concentració d'alumnat vulnerable l'ampliació tant de l'equip docent com del personal professional estable necessari per abordar contextos complexos (psicòlegs, treballadors socials, personal de suport a la integració). Aquesta mesura contribuiria a reforçar els projectes de centre i a incrementar les oportunitats educatives (Fundació Bofill, 2022c). El sistema de finançament plurianual vinculat a l'assoliment d'objectius implementat pel programa TEIP a Portugal constitueix una estratègia de

referència. La dotació de finançament intensiu, suficient i estable ha de permetre dotar els centres d'equips de suport professional fixos (psicòlegs, treballadors socials, coordinadors comunitaris) amb dedicació completa.

- **Consolidació d'equips professionals estables.** La rotació docent, la manca d'estabilitat de les plantilles i les dificultats per atraure i retenir professionals amb experiència en contextos d'alta complexitat constitueixen factors estructurals que limiten la continuïtat dels projectes de centre i en debiliten l'impacte. Aquesta volatilitat dificulta la generació de confiança amb l'alumnat i les famílies, la transferència de coneixement intern i la consolidació d'una cultura pedagògica compartida. Per revertir aquesta dinàmica, cal desplegar una estratègia integral que combini mesures d'estabilització de plantilles, incentius específics a la permanència en centres de major complexitat, reconeixement institucional del compromís professional i itineraris de desenvolupament i carrera adaptats a aquests contextos. Igualment, resulta clau implementar programes d'acompanyament i mentoratge, especialment per al professorat de nova incorporació, així com reforçar els equips directius i el lideratge pedagògic distribuït. L'alliberament de càrregues administratives, la millora de les condicions de treball i una oferta sistemàtica de formació contínua orientada a la inclusió, la gestió de la diversitat i el benestar educatiu han d'integrar-se en una política coherent i sostinguda en el temps, orientada a garantir estabilitat, qualitat educativa i eficàcia en la implementació dels programes de compensació.
- **Programa de suport pedagògic i lideratge educatiu especialitzat.** La dotació de recursos addicionals hauria de possibilitar el reforç de la capacitat de gestió dels centres, incorporant perfils específics que assumeixin funcions organitzatives i administratives i permetin als equips docents concentrar-se en la millora dels processos d'ensenyament i aprenentatge. Paral·lelament, aquests recursos haurien de garantir el desplegament de plans de formació

professional continuada, orientats a l'educació inclusiva, l'atenció a la diversitat i la reducció de desigualtats (Síndic de Greuges, 2025), així com a la integració d'un enfocament sistemàtic de benestar emocional de l'alumnat. Aquest suport hauria d'articular-se des d'una perspectiva de lideratge pedagògic distribuït, amb acompanyament especialitzat i mecanismes de seguiment, per assegurar una millora efectiva de les pràctiques educatives i impulsar els canvis culturals i organitzatius necessaris en contextos d'elevada complexitat. L'establiment d'un marc de referència per a l'atenció integral als centres constitueix una eina essencial per orientar els projectes de centre. Aquest marc ha d'articular els pilars estratègics que permetin gestionar la complexitat en els centres. Entre aquests s'han d'incloure el lideratge col·laboratiu, l'estabilitat i el suport continu al professorat, així com la prioritització d'una organització coherent que millori a partir de la coordinació, el temps i l'espai dedicats a l'aprenentatge.

- **Programa de mesures per a la prevenció de l'abandonament escolar.** L'impuls d'un programa multicomponent per combatre l'abandonament escolar i les dificultats d'aprenentatge com el **School Completion Programme (SCP)** del model DEIS (Irlanda), permetria oferir als centres educatius recursos, estratègies i accions específiques basades en l'evidència per abordar directament les causes de l'abandonament, l'absentisme i les dificultats d'aprenentatge. Les accions del programa poden incloure tutories individualitzades, seguiment acadèmic continu, suport emocional i activitats extraescolars, com ara tallers artístics, esports d'equip, clubs de lectura o laboratoris científics, amb l'objectiu de fomentar la motivació i el vincle escolar dels alumnes en risc d'abandonament, així com afavorir el desenvolupament de competències bàsiques en lectoescriptura i matemàtiques. La disponibilitat d'un catàleg de recursos amb materials didàctics, bones pràctiques d'altres centres i propostes de formació professional per al professorat possibilitaria enriquir les estratègies de cada centre. La coordinació d'aquests

programes amb altres iniciatives, com ara els programes d'acollida per a l'alumnat nouvingut i la col·laboració amb serveis socials i sanitaris, ampliaria l'abast en l'abordatge de les problemàtiques que afecten la trajectòria educativa. Pel que fa al seguiment, l'avaluació hauria d'incloure indicadors relatius a l'ús dels recursos i les estratègies implementades per part de l'alumnat en risc, el seu benestar, els resultats acadèmics i els nivells d'absentisme i abandonament escolar. La periodicitat del seguiment hauria de garantir una presa de decisions àgil i adaptada a les necessitats detectades.

- **Estratègia per a la vinculació i la participació de les famílies en el procés d'aprenentatge i en la vida del centre.** La implicació activa de les famílies és un pilar fonamental per a l'èxit dels models d'atenció als centres desavantatjats. Les experiències de les escoles comunitàries als EUA, les escoles ampliades a Irlanda del Nord, REP a França, TEIP a Portugal i DEIS a Irlanda demostren que una estratègia estructurada per vincular les famílies afavoreix la cohesió educativa i comunitària, millora l'assistència i el rendiment acadèmic, i redueix l'absentisme i l'abandonament escolar. Aquesta estratègia ha d'incloure mecanismes de participació real en la presa de decisions, espais de formació i suport a la parentalitat, i activitats que reforcin el vincle escola-família-comunitat. És clau designar figures de coordinació (com el programa HSCL irlandès) que actuïn d'enllaç permanent, facilitant la comunicació i la participació de totes les famílies, especialment les més vulnerables. Cal promoure activitats conjuntes, tallers, trobades i projectes que donin veu a les famílies i les empoderin com a agents actius en el procés educatiu. La col·laboració amb agents socials i comunitaris, així com l'obertura dels centres a l'entorn, multiplica l'impacte de les accions i contribueix a la creació d'una xarxa de suport integral. Finalment, la implicació familiar ha de ser un objectiu explícit, avaluat i sostingut en el temps, amb recursos específics i adaptats a la diversitat de contextos dels centres educatius en situació de desavantatge.

- **Sistema de monitoratge, avaluació orientada a resultats i rendició de comptes.** Una governança basada en l'evidència requereix la definició d'indicadors de resultats esperats (per exemple, abandonament escolar, absentisme, clima escolar, etc.), seguint models com el programa TEIP a Portugal. La publicació d'informes anuals de resultats pot esdevenir un requisit contractual per a la continuïtat del finançament, incentivant la planificació de projectes transformadors a llarg termini que responguin a necessitats reals i no únicament a qüestions conjunturals. És imprescindible que el sistema català eviti el risc d'ineficiència burocràtica identificat en models com el REP (+) de França (Cour des comptes, 2025: 1), garantint que els criteris d'assignació del finançament es revisin periòdicament i que la dotació addicional estigui vinculada a una transformació pedagògica efectiva (Cour des comptes, 2025: 1).
- **Estratègia d'integració de serveis i de foment de l'agrupació de centres per a la col·laboració territorial.** La política catalana de compensació habitualment opera dins dels límits del sistema educatiu, sense una integració efectiva amb els serveis de salut ni socials, si bé des del Departament d'Educació es participa en algunes estratègies d'intervenció integral dirigides a la protecció dels infants i joves.⁹ Aquest plantejament limita la capacitat de les escoles per abordar les barreres externes a l'aprenentatge. La implementació de marcs de governança interdepartamentals que facilitin la combinació i trenat (*blending and braiding*) de fons provinents de diferents àrees (educació, salut, serveis socials, etc.) (NASBE, 2024) constitueix una acció estratègica. Cal destacar que aquesta integració no s'hauria d'entendre com un cost afegit, sinó com una inversió eficient a llarg termini. Una estratègia de suport integral als

.....

9. Un exemple és la participació del Departament d'Educació en el model Barnahus d'atenció a infants i adolescents víctimes de violència sexual, impulsat per la Generalitat de Catalunya. En aquest model es desplega una estratègia interdepartamental en el marc de la qual la implicació del Departament s'articula sobretot en l'àmbit de detecció, prevenció i coordinació educativa.

centres desavantatjats ha de possibilitar processos d'incorporació de suports socials, sanitaris i de desenvolupament juvenil, tal com promouen les escoles comunitàries des del co-disseny amb els agents d'entorn. La generació d'espais de formació comunitària dels agents socioeducatius per abordar aquest procés pot contribuir a l'establiment d'un propòsit compartit i a l'enfortiment de la confiança per desplegar el procés. Paral·lelament, l'aplicació de mecanismes per a fomentar l'agrupació dels centres per a la col·laboració amb una lògica territorial (*clustering*) inspirat en el model d'Irlanda del Nord (ETI, 2019) facilitaria la gestió conjunta de recursos especialitzats entre d'altres (DENI, 2023: 3). Més enllà del treball i col·laboracions en xarxa ja establertes entre els centres de Catalunya, el *clustering* pot optimitzar l'ús del personal especialitzat addicional, com ara psicòlegs, entre diversos centres, contribuint a millorar l'eficiència i la qualitat de l'atenció.

L'evidència internacional proporcionada pels models DEIS, Escoles Comunitàries, Escoles Ampliades, TEIP i REP(+) és clara: l'efectivitat es troba en la dotació de recursos superior i sostinguda on la concentració de desavantatge és elevada. L'èxit de la política de compensació catalana dependrà de la voluntat política d'institucionalitzar els elements clau identificats: des del finançament intensiu i ajustat a la complexitat fins a la consolidació dels equips professionals, passant pel suport a la gestió, l'acompanyament pedagògic, les mesures per a la prevenció de l'abandonament escolar, la integració de serveis, l'impuls de la participació familiar, i el monitoratge orientat a resultats. És fonamental que totes aquestes mesures s'adaptin a les especificitats de les necessitats de cada centre i puguin respondre amb flexibilitat a les realitats canviants dels contextos escolars. Aquests elements, acompanyats de la consolidació dels canvis culturals i la millora dels processos de diagnòstic i formació professional (Síndic de Greuges, 2025), seran fonamentals per assegurar que els recursos addicionals generin un impacte sostingut perquè l'educació pugui fer front a les desigualtats i als efectes de la segregació que actualment limiten les oportunitats de l'alumnat en contextos desavantatjats.

Annex I

Característiques principals dels programes

En aquest annex es presenten les característiques principals de cada un dels cinc models de referència, estructurades en cinc àmbits:

1. La promoció del programa o model.
2. L'estratègia d'impuls del programa.
3. La necessitat que cobreix.
4. Els components o elements del model d'intervenció.
5. El procés d'implementació.

Escoles comunitàries o *Community Schools*, Estats Units

1. Impuls del programa
<p>Finançament</p> <p>Diversificat. Les escoles comunitàries combinen recursos provinents de diferents nivells de govern i actors socials per garantir la sostenibilitat i l'amplitud dels serveis. Aquesta diversitat, que permet adaptar-se a les necessitats de cada centre, inclou:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aportacions públiques bàsiques: el govern estatal i local transfereixen recursos en funció del nombre d'estudiants matriculats per cobrir principalment salaris del professorat, del personal de suport i el manteniment de l'edifici. • Subvencions federals específiques: la Llei ESSA proporciona recursos addicionals a les escoles amb alumnat en situació de vulnerabilitat socioeconòmica per millorar la qualitat educativa, oferir serveis addicionals i promoure la participació familiar. • Programes d'emergència i recuperació: l'<i>American Rescue Plan</i> ha proporcionat finançament per fer front als reptes econòmics i de salut derivats de la pandèmia. • Recursos addicionals i col·laboracions: subvencions locals i estatals per a iniciatives concretes, així com recursos d'organitzacions, fundacions i donacions privades, incloent béns materials i temps de voluntariat.
<p>Aliances</p> <p>Existeixen diverses aliances que impulsen les escoles comunitàries, com per exemple: la Coalition for community schools (Institute for Educational Leadership), el National Center for Community Schools, la National Community Schools Network i el Community Schools National Forum. També s'estableixen xarxes locals d'escoles comunitàries, que, entre d'altres:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Comparteixen experiències, recursos, bones pràctiques, etc. b) Fan incidència perquè s'ampliï el suport de l'administració pública i es reconegui el seu valor afegit. c) Difonen el model d'escoles comunitàries per a què s'ampliï el nombre d'escoles que implementen aquest model.

2. Necessitat			
Col·lectiu diana		Objectiu	
Alumnat de baix rendiment acadèmic en centres educatius que concentren una alta proporció de famílies en situació de pobresa.		Contribuir a fer que l'alumnat de baix rendiment i amb dificultats d'aprenentatge a les escoles en entorns d'alta pobresa (p.e, de famílies de baixos ingressos, estudiants de color, aprenents d'anglès i alumnat amb algun tipus de discapacitat) millori l'èxit acadèmic, orientant-lo a una vida plena.	
Àmbits de millora esperats en l'alumnat			
Assistència: Sí	Comportament: Sí	Competències socials: Sí	Resultats acadèmics: Sí
Establiment d' <i>outcomes</i> o resultats esperats			
Sí, en l'alumnat (LPI, 2025).			

3. Components del model d'intervenció
1. Suport integral a l'alumnat
<p>Els recursos de suport integral a l'alumnat en les <i>community schools</i> tenen com a objectiu principal reduir les barreres externes a l'aprenentatge. Aquest suport es desplega mitjançant la coordinació entre l'escola i una xarxa d'entitats socials, sanitàries i comunitàries, sota la direcció d'una figura professional especialitzada (normalment un coordinador de serveis integrats o <i>community school coordinator</i>) que connecta l'alumnat i les famílies amb serveis externs per garantir una resposta personalitzada.</p> <p>Tipus de recursos que s'ofereixen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programes de suport socioemocional inclouen gestió de conflictes, salut mental i prevenció d'assetjament, millorant el benestar i la resiliència de l'alumnat, especialment arran de la pandèmia. • Serveis sanitaris i socials: Les <i>community schools</i> col·laboren amb centres de salut locals per oferir serveis de salut física i mental dins o prop del centre educatiu, incloent revisions mèdiques, salut dental, vacunacions i atenció psicològica. També s'ofereix assistència alimentària (esmorzars i dinars gratuïts o subvencionats), accés a habitatge assequible i suport en tràmits socials per a les famílies. • Enfocament familiar i comunitari: S'organitzen tallers per a famílies sobre parentalitat positiva, habilitats digitals, accés a serveis públics i orientació legal. La participació activa de les famílies en la presa de decisions i en activitats escolars és un pilar del model.
2. Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge
<ul style="list-style-type: none"> • Allargament jornades escolars: s'ofereixen activitats alineades amb la jornada lectiva. • Activitats extraescolars acadèmicament enriquides i atractives: s'ofereixen activitats atractives que aborden el conjunt de necessitats (més enllà de les acadèmiques) i competències, p. e., activitats esportives.

3. Components del model d'intervenció

2. Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge

- **Programes de cap de setmana i estades d'estiu:** s'ofereixen programes d'educació en el lleure durant els períodes de vacances tipus casals, amb diferents opcions d'assistència (p. e., mitja jornada o jornada completa). Aquestes activitats poden tenir un cost variable per a les famílies en funció del centre educatiu i tipus d'activitat.

Per garantir la participació i ampliar el temps d'aprenentatge, es proporcionen serveis complementaris com el transport escolar, afavorint així l'accés a totes les activitats proposades.

3. Implicació de les famílies i la comunitat

Participació de les famílies: les famílies tenen un rol actiu a les *community schools*. Participen en la presa de decisions, activitats escolars, grups de suport, activitats de capacitació orientades a les famílies (p.e, classes d'ESL, preparació dels tràmits per a la ciutadania, habilitats informàtiques, art, STEM, etc.). Els mecanismes per fomentar la seva implicació poden ser:

- Proporcionar informació sobre com donar suport a l'aprenentatge de l'alumnat a casa (en el centre o a través de visites a la llar).
- Participar en activitats de centre de seguiment i consolidació d'aprenentatges (p. e., assistència en espais/ activitats en les que l'alumnat comparteix els resultats de l'aprenentatge).
- Participar com a voluntariat en activitats del centre educatiu (p.e, en grups de treball), incloent activitats de gestió (p.e, seguiment de la gestió pressupostària).
- Implicar les famílies que participen amb organitzacions comunitàries que busquen incidir en la política educativa local.

Participació dels agents d'entorn: els agents locals tenen un paper clau en el suport acadèmic i social de l'alumnat i les seves famílies. Hi intervenen entitats educatives, empreses i organitzacions culturals per cobrir necessitats diverses. El seu rol és, principalment:

- Entitats locals (organitzacions sense ànim de lucre) amb finalitat educativa: oferir programes extracurriculars, tutoria, assessorament, serveis de salut, activitats culturals i esportives, i altres serveis que enriqueixen l'experiència educativa dels estudiants.
- Empreses de l'entorn: oferir experiències i establir una connexió amb el món laboral, generant oportunitats laborals orientades a l'aprenentatge (p. e., pràctiques), portant a terme orientació laboral i tutorització, etc.
- Organitzacions culturals i artístiques (p.e, museus, teatres, grups artístics i culturals): enriquir el currículum i oferir a l'alumnat l'oportunitat de participar en activitats culturals.

4. Lideratge i pràctica col·laborativa

El lideratge s'orienta a:

- a) Generar una cultura d'aprenentatge professional, confiança col·lectiva i responsabilitat compartida,
- b) Possibilitar la col·laboració i la presa de decisions compartides a través d'una diversitat d'estructures i pràctiques (p. e., comitès de lideratge i planificació, comunitats professionals d'aprenentatge) que aglutinen els equips educadors, els agents d'entorn, les famílies i l'alumnat per prendre decisions de millora dels programes de centre. Per exemple, membres de la comunitat poden formar part de comitès assessors del centre educatiu i d'equips de coordinació dels serveis prestats a l'alumnat.

3. Components del model d'intervenció
4. Lideratge i pràctica col·laborativa
<ul style="list-style-type: none"> c) Aprenentatge entre professorat. Comunitats d'aprenentatge de professorat. d) Foment de la interacció i acció col·laborativa entre les parts (p. e., s'organitzen caminades locals en què participa professorat, famílies, i agents locals) i es visiten recursos d'entorn. e) Comptar amb una coordinació de la comunitat que gestiona el treball conjunt de múltiples centres educatius, organitzacions d'entorn, etc.
5. Pràctiques educatives avançades
S'aposta per l'aprenentatge actiu, projectes interdisciplinaris i la col·laboració entre docents, famílies i agents locals. Possibiliten la connexió amb l'entorn i es busca que siguin culturalment rellevants, integrant la veu i experiència de l'alumnat i les famílies.

4. Procés d'implementació del model
Fases del procés
<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprensió del model d'escola comunitària: els equips de centre amplien el coneixement del model i dels seus principis i es familiaritzen amb experiències d'èxit. 2. Compromís i lideratge: es constitueixen equips de lideratge que estiguin compromesos i disposats a adoptar l'enfocament d'aquest tipus de centres. Poden incloure la persona amb funcions de direcció del centre educatiu, professorat, personal de suport i membres de la comunitat. 3. Avaluació de necessitats i recursos: s'impulsa la realització d'avaluacions de les necessitats de l'alumnat i de les famílies (p. e., necessitats d'atenció a la salut, suport emocional, accés a una alimentació suficient i saludable, etc.) i s'identifiquen les més urgents. Això inclou identificar reptes específics que l'escola comunitària pugui abordar i els recursos disponibles. 4. Compromís de la comunitat: s'involucra des de l'inici a la comunitat a través de reunions amb famílies, persones que exerceixen un lideratge local, organitzacions i altres agents, per obtenir el seu suport i establir relacions de col·laboració. 5. Planificació i disseny del programa: es desenvolupa un pla detallat que inclogui els serveis, programes i activitats que el centre oferirà (p. e. serveis d'atenció mèdica, activitats extracurriculars, orientació a les famílies i tutoria de l'alumnat, etc.). 6. Establiment de marcs d'associació: s'estableixen els marcs de col·laboració amb els agents d'entorn (p. e., organitzacions sense ànim de lucre, agències governamentals locals, empreses i altres institucions) perquè puguin proporcionar recursos i serveis. 7. Cerca de finançament: s'identifiquen fonts de recursos (p. e., govern federal, estatals i locals, donacions privades, programes de subvencions, etc.) i es preparen les propostes i sol·licituds de finançament. 8. Recursos humans: s'amplien els equips de centre contractant personal addicional amb una diversitat de perfils (p. e., treballadors/es socials, coordinadors/es de serveis comunitaris, etc.). 9. Capacitació professional: es proporciona formació als equips dels centres entorn del model d'escola comunitària.

4. Procés d'implementació del model
Fases del procés
<p>10. Avaluació contínua i millora: s'estableix un sistema d'avaluació per mesurar l'impacte dels programes i els serveis. Es realitza un seguiment del grau de compliment dels objectius impulsant els ajustos i reorientació del projecte necessaris.</p> <p>11. Comunicació i divulgació: s'informa la comunitat sobre els serveis disponibles i com hi poden accedir. Es procura mantenir una comunicació oberta i efectiva per propiciar la participació de la comunitat.</p>
<p>Més informació:</p> <ul style="list-style-type: none"> > National Education Association. What are community schools? https://www.nea.org/student-success/great-public-schools/community-schools/what-are-they > Web de la Coalition for Community Schools: https://www.communityschools.org/

Escoles Ampliades o *Extended schools*, Irlanda del Nord

1. Impuls del programa
Finançament
<p>El Departament d'Educació d'Irlanda del Nord disposa d'una convocatòria d'ajuts per finançar les <i>extended schools</i> (per exemple, el curs 2023/24 es van destinar més de 8,1 milions de lliures al programa). El criteri de distribució es basa en el nivell de desavantatge de cada centre. El finançament de base dels centres és de 3.000 £, als quals s'hi afegeix una quantitat per alumne, que s'estableix seguint els següents criteris:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Per als primers 100 alumnes reben un finançament de 100 £/ alumne. • Pels següents 100 alumnes reben un finançament de 75 £/ alumne. • Els següents 100 alumnes reben un finançament de 50 £/ alumne. • Els següents 150 alumnes reben un finançament de 25 £/ alumne. • Els següents 100 alumnes reben un finançament de 20 £/ alumne. • A partir de 550 alumnes, reben un finançament de 10 £/ alumne. <p>Adicionalment, als centres educatius que presentin propostes de col·laboració entre agrupaments de tres o més centres se'ls atorga un 15% més de recursos (en relació amb el pressupost sol·licitat), i un 15% addicional si es promouen estratègies de participació de les famílies en l'acompanyament a l'alumnat.</p>
Aliances
<p>El programa fomenta la col·laboració entre escoles (clusters), serveis públics (salut, joventut), organitzacions locals i comunitàries, i la participació de famílies. Aquestes col·laboracions es concreten a nivell local i sovint es basen en acords puntuals o guies elaborades pel Departament d'Educació, però no hi ha una xarxa nacional d'aliances específica per a les <i>extended schools</i>. Més enllà, no existeixen aliances formals a escala nacional específicament dedicades a donar suport a les <i>extended schools</i>, com xarxes o institucions equivalents a les que trobem en altres països.</p>

2. Necessitat			
Col·lectiu diana		Objectiu	
Infants i joves, que per la seva situació de vulnerabilitat socioeconòmica, afronten barreres que dificulten l'aprenentatge i el rendiment acadèmic.		Maximitzar l'aprenentatge i l'assoliment acadèmic de l'alumnat de centres en contextos socials de vulnerabilitat abordant les necessitats de salut, emocionals, i conductuals que puguin tenir, entre d'altres. Ampliar el paper de l'escola com a facilitadora de la prestació de serveis a l'alumnat i les seves famílies des de l'entorn escolar.	
Àmbits de millora esperats en l'alumnat			
Assistència: Sí	Comportament: Sí	Competències socials: Sí	Resultats acadèmics: Sí
Establiment d' <i>outcomes</i> o resultats esperats			
Sí. Cada centre ha d'establir els seus mecanismes d'avaluació dels resultats. Es planteja que s'han d'avaluar, a banda dels resultats acadèmics, els nivells de motivació i el sentiment de pertinença a la comunitat.			

3. Components del model d'intervenció
1. Suport integral a l'alumnat
<p>A Irlanda, les <i>extended schools</i> ofereixen un ventall ampli de serveis de suport integral destinats a infants i joves en situació de vulnerabilitat socioeconòmica. Entre aquests serveis destaquen el servei d'esmorzar per garantir una bona alimentació abans de l'inici de la jornada escolar, així com serveis d'orientació i formació específics per a les famílies, amb l'objectiu de potenciar la seva implicació educativa i el seu benestar.</p> <p>La resposta a les diverses necessitats dels alumnes i les seves famílies es planifica segons el grau de vulnerabilitat, implicant la col·laboració activa amb entitats socials del territori per garantir una atenció personalitzada i eficaç. Així mateix, l'administració pública té un paper clau en la promoció de xarxes de col·laboració amb altres serveis públics, com ara els serveis de salut, d'atenció social i de dinamització juvenil. Aquesta coordinació interinstitucional permet abordar de manera holística les necessitats de l'alumnat, oferint suport no només acadèmic, sinó també emocional, social i sanitari, tot contribuint al desenvolupament integral dels infants i joves i a la cohesió de la comunitat educativa.</p>
2. Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge
<ul style="list-style-type: none"> • Allargament jornades escolars: s'estableix temps de suport a l'estudi (p. e., per realitzar deures, revisar exàmens, reforç, etc.), serveis d'acollida/ guarda d'infants, etc. S'ofereix un servei de pati i aules vigilades més enllà de l'horari del centre. • Activitats extraescolars acadèmicament enriquides i atractives: els centres educatius poden oferir activitats extraescolars (p. e., esportives, artístiques, horticultura, etc.) • Programes de cap de setmana i estades d'estiu: s'ofereixen programes de lleure educatius durant els períodes de vacances.

3. Components del model d'intervenció
3. Implicació de les famílies i la comunitat
<ul style="list-style-type: none"> • Participació de les famílies: es fomenta la participació de les famílies en l'acompanyament a l'aprenentatge lector i en matemàtiques de l'alumnat. • Participació dels agents d'entorn: es promou l'establiment de col·laboracions amb les organitzacions locals i comunitàries que atenguin la infància i les famílies. <p>També es possibilita l'ús de les instal·lacions dels centres educatius per part dels agents d'entorn, fora de l'horari lectiu.</p>
4. Lideratge i pràctica col·laborativa
<p>Rol del lideratge: es reconeix que el lideratge i la visió de l'equip directiu i de l'equip de centre són crucials per a identificar les necessitats específiques de l'alumnat, les famílies i la comunitat en general, i respondre de manera efectiva per satisfer aquestes necessitats.</p>
5. Pràctiques educatives avançades
<p>S'ofereix un aprenentatge ampliat més enllà de l'horari lectiu, integrant activitats extraescolars, clubs de deures i programes de suport acadèmic i emocional.</p>

4. Procés d'implementació del model
Fases del procés
<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprensió del model d'escola comunitària: es promou a través d'una formació inicial de diversos dies a l'equip directiu. 2. Compromís i lideratge: l'equip directiu lidera el desplegament del projecte. S'estableix una visió i es comparteix. 3. Avaluació de necessitats: es promou la realització d'una avaluació de necessitats, no només centrada en les de l'alumnat sinó també en les de les famílies. Es disposa d'una guia¹ per orientar el suport i acompanyament a les famílies. 4. Compromís de la comunitat: es concreta mitjançant acords puntuals, projectes conjunts i la implicació en activitats escolars i extraescolars, però no existeix un mecanisme formal nacional ni una xarxa institucional específica. El Departament d'Educació proporciona guies i orientacions per facilitar aquesta col·laboració, però la formalització depèn de cada comunitat educativa i de les necessitats locals. 5. Planificació i disseny del programa: s'impulsa el desenvolupament d'un pla detallat que inclou els serveis i els programes que l'escola comunitària oferirà, com ara el de tutoria, atenció mèdica, serveis de conselleria, activitats extracurriculars i més. 6. Establiment de marcs d'associació i col·laboracions: es compta amb una guia² que orienta el plantejament d'acords de col·laboració amb altres centres i agents: 7. Cerca de finançament: el govern d'Irlanda del Nord proveeix recursos per implementar els programes però s'incentiva la cerca de recursos complementaris addicionals. Es disposa d'una guia³ que orienta aquesta cerca.

¹ Education Authority (Northern Ireland). (2021). Extended Schools: Guidance for Supporting Parents and Families. Belfast: Education Authority.

² Education Authority (Northern Ireland). (2021). Developing Effective Clusters: Securing our future. Extended Schools. Belfast: Education Authority. Disponible a: https://niesis.eani.org.uk/resources/124/203_124_21_Developing%20Effective%20Clusters.pdf

³ Education Authority (Northern Ireland). (2021). Extended Schools: Resource Search Guidance. Belfast: Education Authority.

4. Procés d'implementació del model
Fases del procés
<p>8. Recursos humans: els recursos que s'atorguen als centres educatius són per cobrir el cost de les activitats i serveis que s'ofereixen. No s'ha trobat la possible dotació de recursos humans addicionals per a desplegar el projecte.</p> <p>9. Capacitació i desenvolupament professional: es disposa d'una formació específica de dos dies en el programa de formació de l'estiu, per aprofundir en el desenvolupament d'un projecte d'<i>Extended School</i>.</p> <p>10. Avaluació contínua i millora: els centres han d'elaborar i entregar una memòria anual associada al pla d'acció anual d'<i>Extended School</i>. Aquestes memòries es penjen al web.</p> <p>11. Comunicació i divulgació: es planteja la necessitat d'establir processos i espais efectius de comunicació entre la comunitat educativa i amb els agents col·laboradors d'entorn.</p>
<p>Més informació:</p> <p>> Web del programa Extended Schools del Departament d'Educació d'Irlanda del Nord: Extended schools programme Department of Education</p>

Programa d'Educació Prioritària [REP/ REP (+)], França

1. Impuls del programa
Finançament
<p>El Ministeri d'Educació Nacional de França, defineix els criteris de finançament i de distribució dels recursos del programa entre els centres educatius en funció d'indicadors socials i acadèmics.</p> <p>Els centres REP i REP+ reben un finançament addicional respecte als centres ordinaris, destinat a compensar les desigualtats socials i educatives dels territoris més vulnerables. Aquest suport es concreta en més recursos humans (professorat addicional, personal de suport, treballadors socials), remuneració extra per al professorat, reducció de ràtios (fins a 12 alumnes per classe en els primers cursos), reforç d'hores per a activitats de suport i tallers per a famílies. A més, es financen programes específics com beques menjador, activitats extraescolars i suport a la parentalitat. El manteniment dels edificis escolars recau en els municipis (primària) o departaments i regions (secundària), però el Ministeri assigna els recursos addicionals i supervisa la seva aplicació. La continuïtat del finançament depèn de la classificació REP/REP+, revisada periòdicament segons indicadors socials i acadèmics. Quan una escola perd l'estatus, la comunitat educativa sovint es mobilitza per mantenir-lo, ja que implica la pèrdua d'aquests recursos específics.</p>
Aliances
<p>S'estableixen dins de les xarxes d'educació prioritària REP i REP+. Les REP+ inclouen els barris o territoris aïllats en què es donen condicions socials que dificulten l'èxit acadèmic. En els territoris de les REP hi ha més diversitat social però hi ha més dificultats socials que en els territoris que no en formen part.</p> <p>Cada xarxa està formada per un centre d'educació secundària i diverses escoles d'educació primària. L'equip que lidera cada xarxa està constituït per la persona inspectora d'educació a escala nacional (1r grau) i la persona inspectora regional de referència (2n grau). Aquesta última s'assigna a les REP+ i determinades REP. També hi ha una persona coordinadora de la implementació del projecte de cada xarxa que vincula tots els agents.</p>

2. Necessitat	
Col·lectiu diana	Objectiu
Alumnat de centres educatius (en qualsevol etapa) de territoris en situació de vulnerabilitat social.	Corregir l'impacte de les desigualtats socials i econòmiques en l'èxit acadèmic reforçant l'acció pedagògica i educativa als centres educatius de les zones amb majors dificultats socials.
Àmbits de millora esperats en l'alumnat	
En forma de 6 principis i criteris en el document de marc de referència. ¹	
Assistència: en el marc del principi 2, en el primer criteri referit a Projectes i organitzacions pedagògiques i educatives, s'estableix en el tercer punt el criteri de: «En el marc de la lluita contra l'absentisme, l'escola i el col·legi s'organitzen per limitar els retards i prevenir les absències dels alumnes».	
Comportament: no és un objectiu central explícit. Alguns centres desenvolupen accions específiques per prevenir conflictes i fomentar la convivència. No obstant això, l'avaluació formal del comportament de l'alumnat no és sistemàtica ni tan detallada com la dels resultats acadèmics.	
Competències socials: en el marc del principi 1, que és el de garantir l'assoliment en l'alumnat de les competències de «Llegir, escriure, parlar» (anomenat nucli comú), es destaca la necessitat d'ensenyar les habilitats requerides pel domini d'aquestes competències bàsiques.	
Resultats acadèmics: el principi 1 és garantir l'assoliment en l'alumnat del «llegir, escriure, parlar» (anomenat nucli comú) i ensenyar les habilitats requerides pel domini d'aquestes competències.	
Establiment d' <i>outcomes</i> o resultats esperats	
Sí, en forma de principis i criteris en el document de marc de referència.	
3. Components del model d'intervenció	
1. Suport integral a l'alumnat	
<ul style="list-style-type: none"> • Programa d'esmorzar gratuït per a les famílies vulnerables per a les etapes d'infantil i primària. • Programa d'ajuts econòmics a les famílies (es valora la renda familiar disponible, no està vinculat al REP o REP+): són beques menjador, beques d'escolarització i de material. Inclou també un ajut de 50 euros per activitats esportives (Pass'sport). • Infermeres escolars i treballadors socials addicionals a les xarxes més complexes. Contractació i formació d'auxiliars de prevenció i seguretat. • S'estableixen processos de col·laboració amb els serveis socials i de la salut per possibilitar la derivació de les famílies que ho requereixin (p. e., programes de protecció materno-infantil, serveis d'atenció social, ajut a la infància). 	

¹ Ministère de l'Éducation Nationale. L'éducation prioritaire. <https://www.education.gouv.fr/l-education-prioritaire-3140>

3. Components del model d'intervenció
2. Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge
<ul style="list-style-type: none"> • Allargament jornades escolars: es presta especial atenció a l'accés als centres d'educació secundària, especialment donant suport als estudiants perquè es facin responsables de les tasques i estudi autònom. Acompanyament en l'estudi fora de l'horari lectiu però dins del centre educatiu. S'organitzen grups reduïts per desenvolupar l'autonomia dels alumnes. És el programa Deures fets (Devoirs faits). • Activitats extraescolars acadèmicament enriquides i atractives: s'ofereixen activitats extraescolars esportives gratuïtes. Es generen sinèrgies amb el programa de Ciutats educatives (Cités éducatives), orientat a qualsevol tipus de municipi. • Programes de cap de setmana i estades d'estiu: el programa Vacances d'Aprenentatge (Vacances aprenantes) permet que l'alumnat (des d'infantil fins a primària) compti amb suport acadèmic i activitats educatives diversificades supervisades per professionals. Aquest programa inclou el recurs Escola oberta i el recurs Campaments d'aprenentatge. Als centres de zones desavantatjades s'ofereix el recurs Escola Oberta (École ouverte) perquè l'alumnat accedeixi durant les vacances a activitats de reforç acadèmic i de lleure educatiu.
3. Implicació de les famílies i la comunitat
<p>Participació de les famílies: s'acull a les famílies per implicar-les millor en la vida escolar i promoure una millor comprensió mútua entre l'escola i les famílies. El suport a la parentalitat es desenvolupa mitjançant el desplegament de tallers OEPRE (obertura de l'escola a les famílies per a l'èxit dels seus fills) per a les famílies novingudes, centrant-se en l'ensenyament del francès, la descoberta dels valors de la República Francesa i el funcionament del sistema escolar.</p> <p>Participació dels agents d'entorn: no es fomenta directament a través del programa REP sinó a través del programa Ciutats educadores.</p>
4. Lideratge i pràctica col·laborativa
<p>En els centres educatius REP+ de França, l'organització de l'horari lectiu incorpora mesures específiques per facilitar el treball col·laboratiu i la formació del professorat. A secundària, s'aplica una ponderació d'1,1 hores lectives: això significa que, per cada hora de classe, es comptabilitza un 10% més de temps, la qual cosa permet als docents disposar d'hores addicionals dins del seu horari laboral per a tasques no directament lectives. A primària, es preveuen 18 mitges jornades anuals durant les quals el professorat és substituït a l'aula; aquest temps es dedica a la coordinació, la formació conjunta, el seguiment personalitzat de l'alumnat i la col·laboració amb les famílies. Aquestes mesures permeten que els equips docents REP+ puguin treballar de manera més integrada, dissenyar i ajustar projectes educatius, compartir bones pràctiques i establir processos de cooperació amb la comunitat educativa, més enllà de la simple docència directa. Així, es reforça la dimensió col·lectiva i innovadora de l'acció educativa en contextos d'alta complexitat social.²</p>

² Ministère de l'Éducation Nationale. La politique de l'éducation prioritaire : les réseaux d'éducation prioritaire REP et REP +. <https://eduscol.education.fr/1028/la-politique-de-l-education-prioritaire-les-reseaux-d-educati-on-prioritaire-rep-et-rep>

3. Components del model d'intervenció

5. Pràctiques educatives avançades

L'enfocament pedagògic es concreta en el document de **marc de referència del programa d'educació prioritària**.³ El pilar és el desdoblament de grups classe (cicle infantil i primer curs d'elemental) per a un millor aprenentatge (12 alumnes). D'altra banda es desenvolupen activitats per augmentar l'ambició acadèmica de l'alumnat, especialment a secundària a través d'un programa d'orientació ampliada anomenat **Cordée de la réussite** que s'adreça, entre d'altres, a l'alumnat matriculat en centres d'educació prioritària (entre 4t de primària fins a l'educació superior). Inclou recursos d'orientació individual (tutoria) i activitats d'exploració de vocacions (p. e., a través de visites a institucions públiques, congressos, espais culturals, etc.).

4. Procés d'implementació del model

Fases del procés

- 1. Comprensió del model d'escola comunitària:** s'ofereix un acompanyament inicial als centres a través de contractes d'acompanyament a centres educatius que poden integrar-se a l'educació prioritària, situats en zones que s'enfronten a problemàtiques econòmiques o amb necessitats específiques de suport identificades. Aquest mecanisme es va crear per introduir més progressivitat en l'assignació de recursos i es van dur a terme algunes experiències pilot el curs 2021-2022 (p. e., a Aix-Marsella, Lille i Nantes).
- 2. Compromís i lideratge:** es configura el comitè de direcció de la xarxa, constituït pels equips de direcció dels centres que la componen i altres agents que hi poden participar (p. e., representants del municipi, del Departament d'Educació, etc.). Lidera el Comitè la direcció del centre d'educació secundària.
- 3. Avaluació de necessitats:** es porta a terme una avaluació de l'alumnat per identificar les necessitats d'aprenentatge. L'anàlisi dels resultats es realitza per part d'un equip més ampli, en què participa professorat especialitzat.
- 4. Compromís de la comunitat:** no existeix un mecanisme formal nacional per a la formalització del compromís de la comunitat o de l'entorn. Tot i que la col·laboració amb famílies, serveis socials, municipis i altres agents locals és un principi fonamental del programa, la seva formalització depèn de cada xarxa educativa i de les iniciatives locals.
- 5. Planificació i disseny del programa:** a partir de l'anàlisi de la situació inicial i de l'autoavaluació realitzada, s'estableixen els principals objectius i les accions previstes en relació amb els aprenentatges esperats de l'alumnat. Les dates de vigència dels projectes educatius de cada centre i dels projectes de les xarxes coincideixen. Cada xarxa estableix el seu projecte.
- 6. Establiment de marcs d'associació i col·laboracions:** principalment orientats a ampliar les oportunitats d'aprenentatge. Per exemple, en el marc del programa **Mon stage de troisième** (iniciat l'any 2018), es permet a l'alumnat de tercer de secundària, especialment els dels establiments REP+, accedir a ofertes de pràctiques en empreses o en serveis públics. En aquesta plataforma hi participen empreses i administracions que s'ofereixen per acollir una persona jove. També s'incentiva l'establiment de sinèrgies amb els agents locals en el marc del programa de Ciutats educadores orientat a tot tipus de centres.

³ Ministère de l'Éducation Nationale. 2014. Refonder l'éducation prioritaire. Un référentiel pour l'éducation prioritaire. <https://eduscol.education.fr/document/14248/download>

4. Procés d'implementació del model
Fases del procés
<p>7. Cerca de finançament: els centres educatius de les REP+ reben recursos addicionals per part del Ministeri d'Educació.</p> <p>8. Recursos humans: el personal dels centres REP+ compta amb una remuneració ampliada. També hi ha una part addicional de sou flexible fixada per cada centre i establiment, en funció dels objectius de compromís professional col·lectiu establerts a nivell nacional. Des de l'any 2017, s'amplien els equips docents per possibilitar la reducció dels grups classe als centres d'educació primària: es redueixen les classes de CP i CE1 a un màxim de 12 alumnes per possibilitar la millora de les competències bàsiques.</p> <p>9. Capacitació i desenvolupament professional: es compta amb formadors en educació prioritària provinents de l'àmbit acadèmic que acompanyen els equips docents dels centres REP+.⁴ Cada any s'actualitza la formació d'aquests formadors.⁵ El programa també afavoreix el treball en equip, la reflexió i la formació continuada, alliberant temps del professorat de primària i secundària perquè el puguin dedicar a la coordinació entre l'equip docent, la programació i el foment de relacions amb les famílies de l'alumnat. En els centres de les xarxes REP+ s'ofereixen tres dies de formació en els plans de formació acadèmics i departamentals. En els centres de les xarxes REP se n'ofereix una.</p> <p>10. Avaluació contínua i millora: es duen a terme mitjançant la coordinació de la persona que lidera la xarxa, la persona coordinadora i els formadors, que vetllen per la correcta implementació de les directrius nacionals. Aquesta supervisió es basa en el marc de referència del programa i en els resultats de les avaluacions internes, que es comparteixen entre els membres de la xarxa educativa. Tot i que el seguiment dels progressos és una part essencial del model, el programa REP+ no proporciona indicadors estandarditzats ni un sistema d'avaluació específic per als centres més enllà de l'assoliment dels resultats acadèmics. Així, l'avaluació es focalitza principalment en la millora dels resultats acadèmics, mentre que altres dimensions com el clima escolar o la participació familiar són valorades de manera qualitativa i depenen de les iniciatives de cada centre. Aquesta flexibilitat permet adaptar els processos d'avaluació a les necessitats locals, però també implica que la comparabilitat entre centres pot ser limitada.</p> <p>11. Comunicació i divulgació: es divulguen les bones pràctiques i els casos d'èxit en la pàgina web del programa.</p>
<p>Més informació:</p> <ul style="list-style-type: none"> > Ministère de l'Éducation Nationale. Marc de referència (criteris) sobre educació prioritària per als centres educatius. Disponible a: https://eduscol.education.fr/document/14248/download?attachment > Syndicat national unitaire des instituteurs, professeurs des écoles et PEGC. L'éducation prioritaire. Disponible a: https://www.snuipp.fr/metier/ecole/education-prioritaire

⁴ <https://www.education.gouv.fr/l-education-prioritaire-3140>

⁵ <https://eduscol.education.fr/1028/la-politique-de-l-education-prioritaire-les-reseaux-d-education-prioritaire-rep-et-rep>.

Territoris educatius d'intervenció prioritària (TEIP), Portugal

1. Impuls del programa
Finançament
<p>El sistema de finançament dels centres en els TEIP combina recursos estatals i fons europeus, principalment provinents del Fons Social Europeu Plus (FSE+). El Ministeri d'Educació estableix contractes-programa amb els agrupaments de centres seleccionats, que han de presentar un Pla Plurianual de Millora (PPM) amb objectius, accions i indicadors concrets. El finançament cobreix reforç de personal docent i tècnic (com psicòlegs i treballadors socials), activitats d'enriquiment curricular, formació, suport alimentari i recursos per a la inclusió i la prevenció de l'abandonament escolar.</p> <p>Els recursos s'assignen segons el grau de vulnerabilitat social i educativa de cada territori, i es revisen periòdicament en funció dels resultats i de l'avaluació dels plans de millora. El sistema fomenta la flexibilitat i l'autonomia dels centres per adaptar les intervencions a les seves necessitats reals, però exigeix una justificació detallada de la despesa i l'assoliment dels objectius pactats. El seguiment i la rendició de comptes són supervisats per la Direção-Geral da Educação, que publica orientacions i informes anuals sobre l'impacte del programa.</p> <p>A més, els centres poden accedir a línies específiques de finançament per a projectes innovadors i col·laboracions amb agents locals. A més de rebre suport dels Programes Operatius Regionals (POR) en el marc del FSE+, els centres TEIP treballen conjuntament amb els PIICIE, que són plans integrats i innovadors de lluita contra el fracàs escolar gestionats pels municipis. Aquests centres també participen sovint en altres projectes i iniciatives que també reben finançament europeu, com ara programes de formació contínua per als docents, que tenen per objectiu actualitzar les competències del professorat per afrontar millor els reptes de l'educació en contextos vulnerables. Un altre tipus de projectes finançats són aquells impulsats per l'EMPIS (Entitat de Mobilització per a la Inversió Social), una iniciativa pública portuguesa orientada a fomentar la innovació i l'emprenedoria social. L'EMPIS mobilitza recursos del Fons Social Europeu, destinant recursos a projectes com Teach for Portugal (que promou metodologies innovadores d'ensenyament), o Apps For Good (centrat en el desenvolupament de competències digitals).</p>
Aliances
<p>Es fomenta activament la creació d'aliances amb altres agents, com serveis socials, municipis, associacions locals, empreses, universitats i entitats del tercer sector. Aquestes col·laboracions permeten desenvolupar projectes integrats d'inclusió, innovació educativa i suport a l'alumnat vulnerable, així com compartir recursos i experiències entre diferents actors de la comunitat. Les aliances són considerades una peça clau per a l'èxit del programa, ja que faciliten la resposta a les necessitats específiques de cada territori i reforcen la dimensió comunitària de l'acció educativa.</p>
2. Necessitat
Col·lectiu diana
<p>Les agrupacions incloses al programa estan ubicades en zones socialment i econòmicament desafavorides on l'abandonament escolar prematur, l'absentisme i el treball juvenil són causes del fracàs escolar.</p> <p>En el TEIP 4 s'estableixen els 3 indicadors següents:</p> <ol style="list-style-type: none"> Percentatge d'alumnat beneficiari de programes d'atenció social escolar; Percentatge d'alumnat amb mares que tenen un grau d'escolaritat inferior al 12è any; Percentatge d'alumnat migrant.

2. Necessitat
Objectiu
<p>Millorar els resultats d'aprenentatge i fomentar la qualitat dels itineraris educatius; eliminar l'abandó escolar prematur i l'absentisme; i reduir la indisciplina i reforçar les relacions entre escoles, famílies i comunitats. Els centres educatius o agrupacions de centres participants despleguen estratègies que tinguin els següents objectius:</p> <ol style="list-style-type: none"> Metodologies d'aprenentatge eficaces. Dinàmiques a l'aula de diferenciació pedagògica. Dinàmiques pedagògiques entre l'equip docent. Participació de les famílies. Prevenició de la violència escolar. Ampliació de competències de la gestió de la carrera professional dels alumnes. Acompanyament de famílies en situació de vulnerabilitat. Foment d'associacions i comunitat en processos d'aprenentatge. Foment d'associacions i agents per ampliar l'oferta educativa. Promoció de la ciutadania plena (implicació) dels joves en la millora de la comunitat en què es troben.
Àmbits de millora esperats en l'alumnat
<p>Assistència: sí, els PPM inclouen indicadors específics sobre l'assistència. L'objectiu és garantir que els estudiants assisteixin de manera continuada a les classes, com a base per millorar el rendiment acadèmic i prevenir l'abandonament escolar.</p>
<p>Comportament: sí, és un àmbit de millora esperat en el programa TEIP, ja que la reducció de la indisciplina i la promoció d'un clima escolar positiu són objectius explícits en els plans de millora dels centres.</p>
<p>Competències socials: sí, es planteja en l'eix 2 del PPM: el desenvolupament de competències personals i socials en els alumnes de manera transversal.</p>
<p>Resultats acadèmics: sí, és una prioritat central del programa TEIP. Aquesta prioritat es concreta en els PPM de cada centre, que inclouen indicadors específics sobre el rendiment acadèmic.</p>
Establiment d'outcomes o resultats esperats
<p>Sí, en forma d'objectius i indicadors. El programa TEIP 4 estableix dues categories de centres educatius, diferenciats segons el seu nivell d'autonomia i la intensitat de l'acompanyament rebut: els centres TEIP en desenvolupament (grup 1) i els centres TEIP en transició (grup 2). Aquesta classificació es revisa cada tres anys, moment en què s'avaluen els resultats aconseguits. Per a cada grup, es defineixen objectius específics basats en quatre àmbits d'avaluació: rendiment acadèmic (nota mitjana i percentatge d'alumnat que supera les proves nacionals), rendiment en l'avaluació interna (p. e., percentatge d'alumnat amb bones notes en totes les assignatures), reducció de l'abandonament escolar prematur i millora de la disciplina (nombre d'incidents disciplinaris per estudiant).</p> <p>La definició dels objectius parteix de les dades recollides durant els tres anys anteriors, garantint l'establiment d'objectius assolibles per a cada centre. Cada centre defineix els seus objectius generals i explicita els resultats esperats per al període de tres anys, partint del seu històric i considerant els indicadors globals comuns. Aquestes fites, validades per la DGE, es basen en indicadors quantitius i/o qualitius, adaptats als processos o resultats prioritzats dins de cada context escolar.</p>

3. Components del model d'intervenció

1. Suport integral a l'alumnat

Es contracten professionals com psicòlegs i treballadors socials dins dels centres. Aquest suport permet atendre les necessitats socioemocionals de l'alumnat per prevenir l'abandonament escolar, complementant l'acció educativa amb serveis especialitzats que ajuden a garantir la inclusió i el benestar de tota la comunitat escolar.

Els centres també disposen de recursos per assegurar els àpats de l'alumnat en situació de vulnerabilitat i se'ls incentiva a establir, en el marc dels PPM, col·laboracions amb agents per proveir serveis de suport a la salut i altres mesures de benestar, segons les necessitats de cada comunitat educativa.

2. Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge

- **Allargament de la jornada escolar:** per als centres TEIP en desenvolupament es possibilita una ampliació de fins a 4 hores lectives setmanals, mentre que per als centres en transició de fins a 2 hores. També es permet un ús flexible de les hores del crèdit horari setmanal per part del centre.
- **Activitats d'enriquiment curricular (AEC):** s'inclouen en el PPM en col·laboració amb l'administració local i els agents d'entorn. Les AEC són d'oferta obligatòria, sent la inscripció opcional i gratuïta. La supervisió pedagògica d'aquestes activitats, des de la planificació fins a l'avaluació, és responsabilitat del personal docent tutor del grup i de la persona supervisora de les AEC.
- **Activitats en el temps lliure:** a través de la creació d'entorns educatius integradors, oferint especialment a l'alumnat espais atractius que despertin estats socioemocionals positius com estratègia per prevenir la indisciplina i problemes de comportament. Durant el temps de migdia es dinamitzen projectes que tenen com a objectiu apropar el centre a la família amb el suport d'agents locals.
- **Activitats extraescolars acadèmicament enriquides i atractives:** ofereixen un suport a les famílies treballadores. Estan impulsades pels ajuntaments en coordinació amb els agrupaments de centres i en col·laboració amb els agents d'entorn. Inclouen les activitats que s'organitzen durant el temps de menjador, així com les que s'organitzen després de l'horari escolar i durant els períodes de vacances. Aquestes activitats es desenvolupen normalment en espais diferents als de les activitats lectives i tenen un cost adaptats a les possibilitats econòmiques de les famílies a través d'una estratègia de tarifació social.

3. Implicació de les famílies i la comunitat

- **Participació de les famílies:** en el marc de l'elaboració dels PPM, s'han de definir accions que tinguin com a objectiu implicar les famílies en el seguiment de l'aprenentatge de l'alumnat. S'estableix l'indicador de proporció de famílies participants en accions promogudes pel centre.
- **Participació dels agents d'entorn:** en el marc de l'elaboració dels PPM, s'han de definir accions per impulsar projectes en col·laboració amb els agents d'entorn, compartir recursos locals i contribuir al desenvolupament de la comunitat local. S'estableixen els indicadors de grau de satisfacció dels agents de la comunitat educativa pel que fa al clima escolar, i el grau de satisfacció amb els resultats de les col·laboracions per millorar els aprenentatges de l'alumnat.
- **Participació del centre educatiu en activitats i espais locals:** s'incentiva l'obertura a la comunitat afavorint la realització d'activitats en l'entorn que siguin enriquidores per a la comunitat.

3. Components del model d'intervenció

4. Lideratge i pràctica col·laborativa

Aquesta secció exposa la importància del lideratge distribuït i col·laboratiu en els centres educatius TEIP. El model requereix que les direccions actuïn com a líders facilitadors, establint xarxes amb altres escoles i organitzacions, i promovent la selecció i formació continua dels líders. Aquests han de fomentar una visió compartida i objectius comuns dins la comunitat educativa, generant un entorn on el professorat pugui desenvolupar competències per treballar en equip amb altres professionals i agents de la comunitat. La gestió del Programa i la coordinació del desenvolupament dels Plans Plurianuals de Millora (PPM) implica la creació d'espais de coordinació en els centres, amb participació d'òrgans de gestió, coordinadors de departament (especialment dels departaments amb més dificultats), coordinadors TEIP i membres de l'equip d'autoavaluació, amb flexibilitat per incorporar altres actors rellevants. El coordinador TEIP assumeix la responsabilitat de coordinar les accions i integrar altres equips i agents en el procés.

S'estimula una organització del treball docent i de l'alumnat que afavoreix la presa de decisions conjunta i la compartició de responsabilitats, ampliant el compromís col·lectiu. L'aplicació dels PPM es reforça mitjançant diversos espais de coordinació i acompanyament: reunions nacionals per compartir bones pràctiques i reptes, trobades específiques amb la Direcció General d'Educació i agrupacions per seguir la implementació i resoldre dubtes, microxarxes de centres i professionals per col·laborar en temes específics, i xarxes d'experts que ofereixen assessorament tècnic i formació. Aquests mecanismes garanteixen que els centres no operin de manera aïllada, sinó que rebin suport continu, comparteixin innovacions i adaptin els PPM a les necessitats reals.

5. Pràctiques educatives avançades

Es promouen metodologies actives centrades en l'alumnat i l'articulació interdisciplinària del currículum, fomentant la participació, l'aprenentatge i l'avaluació activa de l'estudiant. S'impulsa la innovació pedagògica amb una organització flexible, que inclou més professorat i perfils tècnics (psicologia, serveis socials) per facilitar l'orientació professional i la connexió entre escola i entorn. L'Eix 2 del PPM destaca la importància de l'autonomia de centre per promoure la diferenciació pedagògica a través de la diversificació de metodologies, recursos (TIC, biblioteca, esport, laboratoris), i el treball multidisciplinari/interdisciplinari. També es reforça el suport a l'aprenentatge dins l'aula, la diversificació de les dinàmiques i instruments d'avaluació, així com la creació d'entorns estimulants i l'acompanyament individualitzat (tutoria, petits grups), amb especial atenció al desenvolupament transversal de competències personals i socials. S'aborda preventivament el fracàs i l'abandonament escolar mitjançant estratègies de col·laboració pedagògica entre professorat i altres professionals, la impartició de classes a l'exterior, i la innovació en l'organització de treball escolar, equips docents i alumnat, afavorint la codocència i la supervisió col·laborativa. Es potencia la reorganització d'espais i les interaccions de l'alumnat en les transicions entre cicles, incloent visites preparatòries als nous centres de referència (laboratoris, instal·lacions esportives, biblioteques, etc.), facilitant així l'adaptació i la continuïtat educativa. També es porten a terme projectes de valorització de la diversitat lingüística, cultural i ètnica, entre d'altres.

3. Components del model d'intervenció

6. Elements addicionals

Els processos de monitoratge i autoavaluació es consideren estratègics. En el Programa TEIP es dóna especial importància al seguiment i monitoratge dels PPM, als processos de monitoratge de les accions i a la contribució d'aquestes accions a l'assoliment dels objectius i fites definits. S'espera que cada centre desenvolupi processos de monitoratge interns que els permetin regular la seva acció i reorientar-la sempre que sigui necessari, reforçant la intervenció en àrees on els resultats no corresponguin a l'esperat. Un altre requisit del Programa és l'elaboració d'informes semestrals i anuals per a la DGE, que incentiva pràctiques regulars de monitoratge intern. L'estructura i les dades d'aquests informes són comunes a tots els centres participants en el Programa.

4. Procés d'implementació del model

Fases del procés

1. **Comprensió del model d'escola:** quan un centre educatiu entra al programa TEIP, ha de signar un contracte-programa amb el Ministeri d'Educació. Aquest contracte exigeix la presentació d'un PPM, on el centre defineix objectius, accions i indicadors concrets adaptats a la seva realitat. El procés de creació del PPM implica una autoavaluació inicial del centre, que serveix per identificar les necessitats específiques i comprendre els principis del model TEIP.
2. **Compromís i lideratge:** s'estableix a través del contracte-programa.
3. **Avaluació de necessitats:** el diagnòstic, com a base del pla de millora, té en compte les evidències generades en els processos de monitorització i avaluació dels PPM anteriors i en els processos d'autoavaluació dels centres educatius, així com en els resultats de les avaluacions externes.
4. **Compromís de la comunitat:** es formalitza principalment a través de la participació en la concepció i implementació del PPM de cada centre. Aquest pla identifica objectius i metes, i es construeix amb una visió participada, que implica tant l'equip docent com agents de l'entorn, famílies i, sovint, representants d'entitats locals.
5. **Planificació i disseny del programa:** el programa manté com a elements centrals la definició d'eixos d'intervenció prioritaris per a tots els centres i el disseny dels PPM alineats amb aquests eixos, integrats en el projecte educatiu de cada centre i adaptats a les seves necessitats específiques. Els PPM tenen una vigència de tres anys i concreten les accions prioritàries, els objectius, els mecanismes d'avaluació i els recursos necessaris.
6. **Establiment de marcs d'associació i col·laboracions:** els acords de col·laboració es poden formalitzar mitjançant convenis, protocols o acords puntuals, segons la naturalesa de la col·laboració i les necessitats del centre. Aquesta formalització pot incloure la descripció de responsabilitats, recursos aportats, durada de la col·laboració i mecanismes de seguiment. En molts PPM, la participació dels agents d'entorn es considera un «contracte» que vincula tots els membres de la comunitat educativa i els agents externs en una finalitat activa i compartida.

4. Procés d'implementació del model

Fases del procés

7. **Cerca de finançament:** la presentació d'un PPM inclou la presentació d'un pla de finançament que possibiliti la millora continuada. Els PPM concreten els recursos necessaris per incidir en els àmbits que siguin pertinents: 1) la millora de l'aprenentatge, 2) la gestió i organització de les agrupacions de centres; 3) la prevenció de l'abandonament escolar, l'absentisme i la indisciplina, i 4) la consolidació de les relacions amb les famílies i la comunitat. En sol·licitar l'ajut per tirar endavant el PPM, les escoles es comprometen a sol·licitar, addicionalment, els ajuts del Fons Social Europeu +.
8. **Recursos humans:** El PPM especifica de manera detallada els recursos humans addicionals necessaris per atendre les necessitats específiques detectades. El reforç de professorat es dirigeix principalment a donar suport directe dins l'aula, facilitant l'atenció personalitzada als alumnes i afavorint la implementació d'estratègies educatives innovadores. Paral·lelament, es contempla la incorporació de personal no docent amb perfils multidisciplinaris —com ara orientadors, treballadors socials o terapeutes— que tenen com a missió principal crear i oferir serveis de suport tant als alumnes com a les seves famílies, promovent així una atenció integral i coordinada. A més, els centres disposen d'autonomia per gestionar el seu crèdit horari, adaptant la distribució dels recursos humans a les seves prioritats i assegurant una resposta flexible i ajustada a les dinàmiques pròpies de cada comunitat educativa.
9. **Formació:** el PPM inclou pressupost per a plans de formació i desenvolupament professional, considerats clau per implementar les accions previstes. Les temàtiques de capacitació es determinen segons les necessitats de cada acció de millora, identificant el col·lectiu destinatari, els objectius i els mecanismes d'avaluació de l'impacte. Les accions formatives es seleccionen en funció dels objectius del PPM, les competències a desenvolupar i els recursos disponibles. Es recomana el suport d'experts externs i la col·laboració amb centres d'investigació i universitats per validar i fer seguiment de les mesures. El pla de formació es concreta segons les competències a adquirir i el rol docent, en àmbits com la gestió de classe, supervisió pedagògica, monitorització i metodologies innovadores. Addicionalment, es fomenta la participació en projectes de millora amb evidència científica, per ampliar capacitats, implicar la comunitat i compartir pràctiques innovadores.
10. **Avaluació:** es prioritza el caràcter formatiu de l'avaluació continuada, promovent la generació d'evidències d'impacte en els aprenentatges i competències de l'alumnat. Una persona amb rol de mentor/a extern facilita la reflexió i millora permanent del PPM, centrant-se en processos com el treball col·laboratiu i la supervisió pedagògica. Les agrupacions de centres elaboren dos informes anuals: un semestral, amb dades i seguiment dels resultats, i un final, que analitza en profunditat els objectius assolits, resultats, processos i mesures de millora, sent clau per a la presa de decisions tant interna com a nivell nacional.
11. **Comunicació i divulgació:** els centres TEIP estan obligats a elaborar i publicar memòries anuals associades al Pla d'Acció anual del centre. Aquestes memòries inclouen resultats acadèmics, indicadors de millora, accions realitzades i valoracions qualitatives sobre l'impacte del programa. Les memòries es penjen al web del centre o de l'agrupament escolar, i són accessibles a tota la comunitat educativa.

Més informació:

- > Web del programa **TEIP | Direção-Geral da Educação**. <https://www.dge.mec.pt/teip>
- > **Direção-Geral da Educação. Linhas Orientadoras para a Elaboração do Plano Plurianual de Melhoria (PPM)**. Disponible a: https://www.dge.mec.pt/sites/default/files/EPIPSE/linhas_orientadoras_para_a_elaboracao_do_ppm_teip.pdf

Programa d'Igualtat d'Oportunitats en les escoles (DEIS), Irlanda

1. Impuls del programa
Finançament
<p>El programa DEIS suposa actualment una inversió anual superior als 180 milions d'euros. El finançament es distribueix segons el nivell de desavantatge concentrat de cada centre, identificat mitjançant un model que analitza la composició social i econòmica de l'alumnat. Els centres no han de sol·licitar la inclusió en el programa sinó que el Departament d'Educació els integra un cop realitzada la valoració. Els centres educatius poden presentar apel·lacions als resultats de la valoració i inclusió.</p> <p>A través del programa es concedeixen recursos addicionals als centres, com ara personal docent, coordinadors de la relació centre-família a través del programa Home, School, Community Liaison (HSCL), programes d'alimentació escolar, activitats de reforç i accés a serveis de suport social i emocional. A més, el 2025 s'anuncia la creació del programa DEIS Plus, que ofereix més recursos a les escoles amb majors necessitats. Les places addicionals de professorat que s'assignen als centres participants són cobertes a través del sistema públic de dotació de personal docent.</p> <p>El Departament d'Educació atorga ajudes econòmiques directes als centres a través dels <i>DEIS grants</i>, que són fons específics per a la lluita contra el desavantatge educatiu, gestionats directament pels centres i orientats a les necessitats dels alumnes més vulnerables, sempre en el marc del pla d'acció DEIS de cada escola. Els <i>DEIS grants</i> s'han d'utilitzar per finançar activitats, recursos i mesures que ajudin a assolir les fites marcades en el pla d'acció. Això pot incloure programes de reforç, clubs de deures, tallers per a famílies, materials didàctics, activitats extraescolars, accions per millorar l'assistència i la retenció, i iniciatives per fomentar la participació de la comunitat educativa.</p> <p>La quantia dels <i>DEIS grants</i> es determina principalment a partir de dos factors: el nivell de desavantatge concentrat a cada centre educatiu (a partir d'indicadors com la renda familiar, el nivell educatiu dels progenitors, i la presència d'alumnat migrant o en risc social, entre d'altres), i el nombre d'alumnes matriculats. A més, existeixen topalls mínims i màxims per garantir que cap escola no rebí menys del necessari ni més del que correspon pel seu context. Les escoles han de destinar almenys un 10% del grant a activitats de coordinació escola-família (HSCL), i la resta a accions prioritzades en el seu pla d'acció DEIS.</p>
Aliances
<p>El programa DEIS és una iniciativa liderada pel Departament d'Educació d'Irlanda, que coordina directament la identificació dels centres, la dotació de recursos i el seguiment dels resultats. No existeix una única aliança nacional formalitzada d'impuls del programa. El programa possibilita la configuració d'agrupament de centres que col·laboren, anomenats clústers, en el marc del programa <i>Creative Clusters</i> (no específics per al DEIS sinó que inclou altres centres).</p> <p>Existeixen comunitats de pràctica constituïdes per centres que participen en el programa, i impulsades per alguna institució: per exemple, la DEIS Community of Practice, impulsada pel Clare Education Centre, la PLUS i Oscailt, facilitades pel projecte Transforming Education through Dialogue (TED) de Mary Immaculate College. Aquestes xarxes promouen l'aprenentatge professional, la innovació i el suport mutu entre escoles DEIS, i són un exemple de col·laboració entre centres per afrontar reptes comuns.</p>

2. Necessitat	
Col·lectiu diana	Objectiu
El col·lectiu destinatari del programa DEIS són els centres educatius de primària i secundària que escolaritzen infants i joves en situació de desavantatge educatiu. La identificació dels centres es basa en criteris com la procedència de l'alumnat de zones vulnerables (no només les més estrictes), el grau de vulnerabilitat específic de cada centre, la presència d'alumnat de grups ètnics en mobilitat permanent, menors tutelats i en règim de protecció, i alumnat sense llar.	Aconseguir que l'educació ofereixi millors oportunitats a les comunitats en risc de desavantatge i exclusió social, trencant les barreres existents i el cicle de desavantatge intergeneracional. El programa busca garantir que l'alumnat de centres amb contextos vulnerables tingui accés a una educació de qualitat, recursos addicionals i serveis de suport que facilitin l'èxit acadèmic i la igualtat d'oportunitats
Àmbits de millora esperats en l'alumnat	
Assistència: sí, s'esperen millores en l'assistència de l'alumnat dins dels àmbits de millora del programa DEIS. També en la retenció o reducció de l'abandonament escolar.	
Comportament: no s'espera explícitament una millora en el comportament de l'alumnat com a objectiu central del programa si bé alguns centres desenvolupen accions específiques per prevenir conflictes i fomentar la convivència.	
Competències socials: sí, inclou accions específiques per reforçar el benestar, la motivació, la participació en activitats extraescolars, el desenvolupament de competències socials	
Resultats acadèmics: sí, es plantegen com a objectius del programa, entre d'altres: <ul style="list-style-type: none"> • La millora de les competències bàsiques (lectoescriptura i matemàtiques). • La millora dels resultats acadèmics globals. • La progressió acadèmica entre etapes. 	
Establiment d'outcomes o resultats esperats	
A través dels plans d'acció triennals elaborats per cada centre educatiu (<i>DEIS Action Plan for Improvement</i>), que és un document triennal revisat anualment. Aquest pla defineix objectius específics en àmbits com assistència, retenció, resultats acadèmics, implicació familiar i altres, i cada centre adapta els resultats esperats a la seva realitat i necessitats. La comunitat escolar participa en el procés d'autoavaluació i en la definició d'aquests outcomes, seguint les directrius del Departament d'Educació.	

3. Components del model d'intervenció
1. Suport integral a l'alumnat
<p>Es possibilita l'accés prioritari a serveis d'àpats (gratuïts o subvencionats), de benestar, teràpies, orientació i a professionals de la salut mental, especialment en el marc del nou programa DEIS Plus.</p> <p>També es facilita l'accés al programa de llibres gratuïts per a tot l'alumnat de primària.</p>
2. Extensió dels temps i oportunitats d'aprenentatge
<p>A través del programa School Completion Programme (SCP) es facilita suport específic per a alumnes en risc d'abandonament escolar prematur, amb accions com clubs de deures, activitats extraescolars, orientació i seguiment individualitzat. També es facilita la participació en programes com ara el Reading Recovery, Maths Recovery, First Steps i Ready Set Go Maths per reforçar les competències bàsiques</p>
3. Implicació de les famílies i la comunitat
<p>A través del programa Home School Community Liaison (HSCL), s'estableixen coordinadors a temps complet que actuen d'enllaç entre escola, família i comunitat per millorar l'assistència, la participació i la retenció escolar. Alguns càrrecs HSCL s'assignen de manera compartida entre les escoles DEIS (en grups de clústers). En aquest marc, alguns centres ofereixen formacions per a les famílies, tallers (p. e., de cuina, de parentalitat positiva), projectes de lectura compartida i organització conjunta d'activitats festives i celebracions.</p>
4. Lideratge i pràctica col·laborativa
<p>El fet d'haver de plantejar un pla d'acció trianual requereix i promou la planificació col·laborativa. També es requereix desplegar el procés a través d'un lideratge que fomenti la implicació del conjunt de l'equip de centre i de la comunitat educativa en la millora. Aquest lideratge ha de possibilitar que cada persona assumeixi un paper principal en les seves àrees de responsabilitat.</p>
5. Pràctiques educatives avançades
<p>En els centres del Grup 1: es redueixen les ràtios d'alumnat de 17:1 a les escoles de primària, 19:1 als centres amb les dues etapes (primària i secundària) i 21:1 a les escoles de secundària (veure la Circular 0006/2023 Apèndix A).</p> <p>S'ofereix un programa específic per combatre l'abandonament escolar, el School Completion Programme.</p> <p>D'altra banda, s'incentiva la millora de les pràctiques a través del programa de Creative Clusters que fomenta la col·laboració entre centres (entre 3 i 5 centres) en el disseny, implementació, avaluació i difusió d'un projecte innovador d'aprenentatge que els ajudi a abordar un problema o desafiament comú. Poden col·laborar centres amb diferents etapes i de diferent tipologia.</p> <p>També destaca el fet que es fomenten altes expectatives als estudiants i s'enforteix el seu sentit d'autoestima i autoseguretat.</p>

4. Procés d'implementació del model

Fases del procés

1. **Comprensió del model d'escola comunitària:** quan un centre educatiu és identificat per participar en el programa, rep notificació directa i accés a materials explicatius, així com a sessions informatives i recursos específics per a la implementació del DEIS
2. **Compromís i lideratge:** els centres educatius formalitzen el seu compromís de millora mitjançant l'elaboració i aprovació d'un pla d'acció DEIS triennal, revisat anualment, que defineix objectius específics, accions prioritzades i resultats esperats (outcomes) adaptats a la realitat de cada centre. També s'ha de tenir en compte que en els centres DEIS del Grup 1 a Irlanda, el sistema de lideratge inclou l'assignació de directors administratius en centres amb una matrícula a partir de 113 alumnes, tal com s'estableix a la [Circular 0006/2023 Apèndix B](#). Aquesta mesura garanteix que els centres amb més alumnat disposin d'un lideratge administratiu específic per gestionar els recursos addicionals, coordinar el pla d'acció DEIS i assegurar el compliment dels objectius de millora. El Departament d'Educació determina el nombre de places de direcció administrativa segons el volum d'alumnes matriculats, amb l'objectiu de facilitar una gestió més eficient i adaptada a les necessitats dels centres amb major desavantatge. Aquesta estructura reforça el lideratge distribuït i la capacitat de resposta dels centres DEIS, permetent una millor implementació de les accions previstes al pla de millora i una coordinació més estreta amb la comunitat educativa i els serveis de suport.
3. **Avaluació de necessitats:** es realitza en el marc del Pla d'acció triennal per a la millora del centre. La comunitat escolar ha de participar en el procés d'autoavaluació de sis passos com es descriu a la [Circular 0056/2022 Avaluació Interna de l'Escola: Següents Passos setembre 2022 - juny 2026](#)
4. **Compromís de la comunitat:** alguns centres DEIS impulsen projectes amb organitzacions com Microsoft, universitats (UCD, Trinity), fundacions (ReThink Ireland), ONG (St. Vincent de Paul) i xarxes comunitàries per desenvolupar iniciatives específiques, com per exemple les orientades a la reducció de la bretxa digital (per exemple DEIS Connect).
5. **Planificació i disseny del programa:** el Departament d'Educació envia cada any circulars a les direccions dels centres DEIS amb informació detallada sobre la planificació d'accions, l'assignació de recursos i les obligacions de seguiment i autoavaluació. Aquestes circulars inclouen instruccions sobre com elaborar el DEIS Action Plan for Improvement i com accedir als suports disponibles. Cada centre ha de desenvolupar un pla de millora de tres anys, revisat anualment, que inclou accions en àmbits com l'assistència, la retenció, la progressió educativa, la millora de la lectura i matemàtiques, la transició educativa, la col·laboració amb les famílies i la comunitat, i els resultats acadèmics.
6. **Establiment de marcs d'associació i col·laboracions:** establertes per cada centre en el marc de les necessitats de l'alumnat i les famílies, i de les col·laboracions d'entorn establertes amb organitzacions, serveis públics, etc.
7. **Cerca de finançament:** principalment a través del programa DEIS del Departament d'Educació que ofereix recursos per a la implementació dels plans d'acció dels centres.
8. **Recursos humans:** el Departament d'Educació assigna directament més places de professorat als centres DEIS, permetent tenir grups més reduïts. Per exemple, als centres del grup 1 o band 1, la ràtio és de 17:1 a infantil, 19:1 als instituts escola, i 21:1 al cicle superior de primària. Aquesta mesura facilita una atenció més personalitzada a l'alumnat i redueix la càrrega docent.

4. Procés d'implementació del model

Fases del procés

9. **Capacitació i desenvolupament professional:** la inspecció educativa ofereix visites d'assessorament i suport als centres DEIS, especialment en l'autoavaluació i la planificació estratègica. A més, serveis com els oferts per **Oide** (el servei nacional de desenvolupament professional per al professorat i equips directius a Irlanda) proporcionen formació i recursos per a equips directius i docents.
10. **Avaluació contínua i millora:** L'avaluació contínua que han de realitzar els centres DEIS consisteix en un procés sistemàtic de seguiment i revisió dels objectius, accions i resultats establerts en el pla d'acció DEIS de cada centre. Aquesta avaluació inclou la recollida regular de dades sobre assistència, resultats acadèmics, retenció, implicació familiar i altres àmbits prioritaris, així com l'anàlisi dels progressos i la identificació d'àrees de millora. Els centres han d'elaborar informes periòdics (normalment anuals) que es revisen i s'ajusten segons les necessitats detectades, amb el suport del Departament d'Educació i l'inspectorat. Aquest procés garanteix l'adaptació constant de les accions i la rendició de comptes sobre l'impacte del programa DEIS a cada comunitat educativa. La inspecció proporciona un **acompanyament a l'autoavaluació**.
11. **Comunicació i divulgació:** es publiquen fulletons i notes informatives per a famílies i comunitats escolars, explicant què és el programa DEIS i quins beneficis comporta per a l'alumnat.

Més informació:

- > Web del programa Delivering Equality of Opportunity In Schools: <https://www.gov.ie/en/policy-information/4018ea-deis-delivering-equality-of-opportunity-in-schools/>

Bibliografia

- AMERICAN PROGRESS (2025). *Building Community Schools Systems*. [En línia]: <https://www.americanprogress.org/article/building-community-schools-systems/>.
- BONAL, X., i VERGER, A. (2019). *La segregació escolar a Catalunya: Diagnosi i propostes per a revertir-la*. Fundació Jaume Bofill.
- CARPENTER, H.; PETERS, M.; OSEMAN, D.; PAPPS, I.; DYSON, A.; JONES, L.; CUMMINGS, C.; LAING, K.; TODD, L. 2010. *Extended Services Evaluation: end of year one report*, Research report DfE-RR016, Department for Education. [En línia]: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7a2d1540f0b66a2fc00719/DFE-RR016.pdf>
- DEPARTMENT OF EDUCATION IRELAND (DEI) (2017). *DEIS Plan 2017*. Irlanda: Department of Education. [En línia]: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/govieassets/24451/ba1553e873864a559266d344b4c78660.pdf>.
- DEPARTMENT OF EDUCATION IRELAND (DEI) (2023). *Circular 0006/2023 Appendix A and B on Staffing Schedules for Primary Schools*. Irlanda: Department of Education.
- DEPARTMENT OF EDUCATION IRELAND (DEI) (2024). *Retention rates of pupils in second-level schools*. [En línia]: <https://data.gov.ie/dataset/eda18-retention-rates-of-pupils-in-second-level-schools>
- DEPARTMENT OF EDUCATION NORTHERN IRELAND (DENI) (2023). *Extended Schools Summary Report 2022/23*. Irlanda del Nord: Department of Education. [En línia]: <https://www.education-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/education/Extended%20Schools%20Annual%20Report%202022-23%20%28Final%20March%2024%29%202.pdf>
- DIREÇÃO-GERAL DA EDUCAÇÃO (DGE) PORTUGAL (2024a). *Relatório Anual do Programa TEIP 2023/2024*. Portugal: Ministério da Educação. [En línia]: (https://www.dge.mec.pt/sites/default/files/EPIPSE/relatorio_teip_2023_2024.pdf).
- DIREÇÃO-GERAL DA EDUCAÇÃO (DGE) PORTUGAL (2024b). *Sessão de Esclarecimentos sobre financiamento às escolas TEIP 4*. Portugal: PESSOAS 2030. [En línia]: <https://pessoas2030.gov.pt/2024/11/11/sessao-de-esclarecimentos-sobre-financiamento-as-escolas-teip-4/>.
- SINGLETON, SARA (2025). *Educators' perspectives on the challenges, successes and opportunities of the DEIS programme*. Teachers' Union of Ireland. [En línia]: <https://www.earlychildhoodireland.ie/educators-perspectives-on-the-deis-programme/>
- EDUCATION AND TRAINING INSPECTORATE (ETI) (2019). *Extended Schools Evaluation of Effective Clustering*. Irlanda del Nord: Department of Education. [En línia]: <https://www.etini.gov.uk/publications/extended-schools-evaluation-effective-clustering>.

- DEPARTMENT OF EDUCATION AND SCIENCE (DES) (2005). *DEIS - Delivering Equality of Opportunity in Schools: an action plan for educational inclusion*. [En línia]: https://www.into.ie/app/uploads/2019/07/deis_action_plan_on_educational_inclusion.pdf
- ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH INSTITUTE (ESRI) (2005). *Profile of DEIS Schools*. Irlanda: ESRI. [En línia]: <https://www.esri.ie/system/files/publications/RS39.pdf>.
- FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2022a). *Índex de segregació escolar a Catalunya. Informe 2022*. Fundació Jaume Bofill. [En línia]: <https://fundaciobofill.cat>
- FUNDACIÓ JAUME BOFILL (2022b). *D'un model de finançament lineal i poc equitatiu. A: 5 Cèntims*. [En línia]: <https://www.5centims.cat/compensar-de-veritat-les-desigualtats-dels-centres-educatius-una-proposta-de-financament-per-formula-dequitat/>.
- FUNDACIÓ JAUME BOFILL (2022c). *Finançament per fórmula d'equitat*. [En línia]: https://fundaciobofill.cat/uploads/docs/h/a/i/hkf-fxf_04052022_web.pdf.
- FUNDACIÓ JAUME BOFILL (2022d). *Què és el finançament per fórmula (FxF)? A: FAQs: El finançament per fórmula, explicat*. [En línia]: <https://fundaciobofill.cat/la-formula-equitat/llistat/faqs-el-financament-per-formula-explicat>.
- FUNDACIÓ JAUME BOFILL (2024). *Dossier de Premsa: La falta de mesures específiques per als 410 centres segregats a Catalunya impedeix acabar amb la segregació escolar*. [En línia]: <https://fundaciobofill.cat/publicacions/dossier-de-premsa-la-falta-de-mesures-especifices-per-als-410-centres-segregats-a-catalunya-impedeix-acabar-amb-la-segregaci-escolar>
- FUNDACIÓ JAUME BOFILL (2025). *Informe: Millora educativa en entorns vulnerables. Com els centres de més complexitat afronten el repte dels resultats, l'avaluació i l'equitat*. [En línia]: <https://fundaciobofill.cat/publicacions/millora-educativa-centresaltacomplexitat>
- LEARNING POLICY INSTITUTE (2025). *Community Schools: Outcomes Factsheet*. [En línia]: <https://learningpolicyinstitute.org/product/community-schools-outcomes-factsheet>.
- LEARNING POLICY INSTITUTE (2025). *How Community Schools Improve Outcomes (Fact sheet)*. [En línia]: <https://learningpolicyinstitute.org/product/community-schools-outcomes-factsheet>.
- COUR DES COMPTES (2025). *Rapport de la Cour des comptes sur l'Éducation prioritaire 2015-2024*. [En línia]: <https://www.vie-publique.fr/en-bref/298564-education-prioritaire-une-politique-revoir-selon-la-cour-des-comptes>.
- MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE (2014). *Refonder l'éducation prioritaire. Un référentiel pour l'éducation prioritaire*. [En línia]: <https://eduscol.education.fr/document/14248/download>
- NATIONAL ASSOCIATION OF STATE BOARDS OF EDUCATION (NASBE) (2024). *How States are Investing in Community Schools*. [En línia]: <https://www.nasbe.org/how-states-are-investing-in-community-schools/>.

- NIDIRECT. GOVERNMENT SERVICES. Extended Schools. [En línia]: <https://www.nidirect.gov.uk/articles/extended-schools>
- OECD (2012). *Equity and Quality in Education. Supporting disadvantaged students and schools*. OECD Publishing. [En línia]: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264130852-en>
- OECD (2018). *Teaching for the Future. Effective Classroom Practices To Transform Education*. [En línia]: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264293243-en>
- OECD (2023). *Equity and Inclusion in Education. Finding Strength through Diversity*. OECD Publishing. [En línia]: <https://doi.org/10.1787/e9072e21-en>
- SÍNDIC DE GREUGES (2022). *La dotació de personal i la gestió d'equips educatius en els centres amb elevada complexitat*. [En línia]: https://www.sindic.cat/site/files/499/Informe%20Dotacio%20centres%20elevada%20complexitat_cat_def.pdf
- SÍNDIC DE GREUGES (2025a). *Informe al parlament 2024*. [En línia]: https://www.sindic.cat/site/files/informe_anual/informe/ca/Informe%20Anual%202024.pdf
- SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA. (2023). *Informe sobre la segregació escolar a Catalunya. Evolució i balanç de les polítiques d'escolarització equilibrada*. [En línia]: <https://www.sindic.cat>
- SÍNDIC DE GREUGES (2025). *L'Educació Inclusiva a Catalunya*. [En línia]: https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10530/Informe%20educacio%20inclusiva_gener_25_definitiu.pdf
- THE HIGHER EDUCATION AUTHORITY (HEA) (2022). *Access to Higher Education Statistics*. [En línia]: <https://hea.ie/statistics/data-for-download-and-visualisations/>
- VINCENT-LANCRIN, S. (ED.), 2023. *Measuring Innovation in Education 2023: Tools and Methods for Data-Driven Action and Improvement, Educational Research and Innovation*, OECD Publishing, Paris, [En línia]: <https://doi.org/10.1787/a7167546-en>.
- RIBEIRO, M.A.V. (2011). *Uma avaliação do processo de implementação de um território educativo de intervenção prioritária*. Lisboa: Repositori de la Universitat de Lisboa. [En línia] <https://repositorio.ulisboa.pt/entities/publication/b757dd73-553a-4638-8189-104dedb2f8e7>

L'Anuari de l'Educació porta 20 anys radiografiant el panorama educatiu al nostre país, analitzant l'evolució dels seus indicadors principals i comparant-los internacionalment. Aquesta radiografia ens ha permès, al llarg dels anys, identificar els principals reptes del sistema educatiu i fer propostes per millorar-ne la qualitat i garantir el dret a l'educació de tot l'alumnat.

Les conclusions d'aquest Anuari 2026 assenyalen que l'educació a Catalunya ha entrat en una fase de cronificació de les desigualtats i de mals resultats, i que és ja imperatiu replantejar profundament el sistema i les polítiques educatives. Els greus problemes de finançament, d'ineficiència i de manca de prioritats que arrossega impedeixen, fins i tot, que els importants augments de la despesa pública permetin recuperar els resultats d'anys anteriors.

Miquel Àngel Alegre (cap de projectes d'Equitat.org i expert en polítiques educatives) i Francesc Pedró (catedràtic de polítiques educatives a la Universitat Pompeu Fabra i exresponsable de programes educatius de l'OCDE i la UNESCO) lideren les conclusions i les propostes d'aquest anuari. Ho fan comptant amb la col·laboració de 15 experts, autors dels capítols, i 50 professionals del sector implicats en seminaris de treball.

20 anys
de l'anuari

equitat.org
educació · recerca · acció